

EUROPEISKA UNIONENS
DOMSTOL

Årsrapport 2023

Årsöversikt

Europeiska unionens domstol är garanten för skydd av unionsrätten

Europeiska unionens domstol är en av EU:s sju institutioner.

Domstolen är EU:s rättsskipande institution och har till uppgift att säkerställa att unionsrätten följs och samtidigt se till att fördragen tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt. Den kontrollerar även lagenligheten av de rättsakter som antas av unionens institutioner, organ och byråer.

Domstolen bidrar till att bevara unionens värden och verkar för att stärka den europeiska integrationen genom sin rättspraxis.

Europeiska unionens domstol består av två instanser; domstolen och tribunalen.

Årsrapport 2023

Årsöversikt

Innehållsförteckning

Förord av domstolens ordförande	4
1. År 2023 i ett nötskal.....	7
A Året i bilder	8
B Året i siffror	16
Institutionen år 2023	16
Verksamhetsåret (domstolen och tribunalen)	17
Språktjänsten	18
2. Den dömande verksamheten	21
A Domstolen år 2023	22
Domstolens verksamhet och utveckling	22
Domstolens ledamöter	28
B Tribunalen år 2023	32
Tribunalens verksamhet och utveckling	32
Utvecklingstrender i rättspraxis	34
Tribunalens ledamöter	38
C Rättspraxis från 2023	42
I fokus Samspelet mellan skydd av personuppgifter och konkurrensrätt.....	42
I fokus Fifas och Uefas regleringsbefogenheter i ljuset av unionsrätten.....	44
I fokus Skydd av personuppgifter och bekämpning av överträdelse av konkurrensreglerna	46
I fokus Skydd av europeiska företag mot amerikanska extraterritoriella sanktioner	50
Tillbakablick på årets viktigaste domar.....	53

3. Administration i rättskipningens tjänst.....	75
A Förord av domstolens justitiesekreterare	76
B Minnesvärda händelser under året.....	78
Europeiska unionens domstol riktar strålkastarljuset mot mångspråkigheten	78
Tillgänglighet och inkludering – en gemensam angelägenhet.....	80
Artificiell intelligens: domstolens strategi för användningen av AI.....	82
Förstärkt rättsligt samarbete inom unionen: partnerskap med det europeiska nätverket för rättslig utbildning	84
C Kontakter med allmänheten	88
4. En miljömedveten institution	91
5. Framtidsvisioner.....	95
6. Håll dig uppdaterad!.....	99

Koen Lenaerts

Ordförande för Europeiska
unionens domstol

Det gångna året kännetecknades av internationella oroligheter med fortsatt krig i Ukraina och en ny väpnad konflikt i Mellanöstern. I en geopolitisk kontext där freden är alltmer hotad framstår vår institution som en garant för stabilitet genom sitt uppdrag: att skydda rättsväsendet, rättsstaten, demokratiska värderingar och grundläggande rättigheter. Genom sin rättspraxis har domstolen och tribunalen fortsatt att arbeta för att tillvarata dessa värden och rättigheter, och starkt betonat att de är en del av unionens själva identitet som en rättsordning som är gemensam för medlemsstaterna.

Under 2023 har EU-domstolen fortsatt sin intensiva dialog med de nationella domstolarna, i synnerhet författningsdomstolarna och de högsta domstolarna. Detta skedde bland annat genom ett flertal konferenser som institutionen organiserade. I september anordnades den andra upplagan av konferensen "Förenade i mångfalden" (EUnited in Diversity) i Haag, vilket samlade ett stort antal företrädare för dessa domstolar, liksom ledamöter av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna och EU-domstolen. Under denna konferens behandlades teman rörande rättsstatsprincipen, medlemsstaternas konstitutionella mångfald och den enhetliga tillämpningen av unionsrätten. Precis som tidigare år gav Domarmötet tillfälle till ett givande utbyte mellan institutionens ledamöter och de nationella domstolarna, i syfte att öka förståelsen för särdragen i de nationella rättssystemen och unionens rättssystem. Det är inom denna högst gynnsamma ram för utbyte som vi, i en anda av lyhördhet och öppenhet, fortsätter den dialog som inleddes med de nationella domstolarna för mer än 70 år sedan.

Umberto Eco brukade säga att "Europas språk är översättning". Redan från början har domstolen varit djupt engagerad i mångspråkighet, vilket innebär att alla rättssökande kan väcka talan på något av de 24 officiella språken och att alla medborgare kan få tillgång till ett stort antal av domstolens rättsliga avgöranden på samtliga dessa språk. För att fortsätta att främja denna språkliga mångfald och alla medborgares tillgång till EU-domstolen på sitt eget språk har domstolen

genomfört ett flertal projekt som belyser vikten av mångspråkighet i byggandet av Europa.

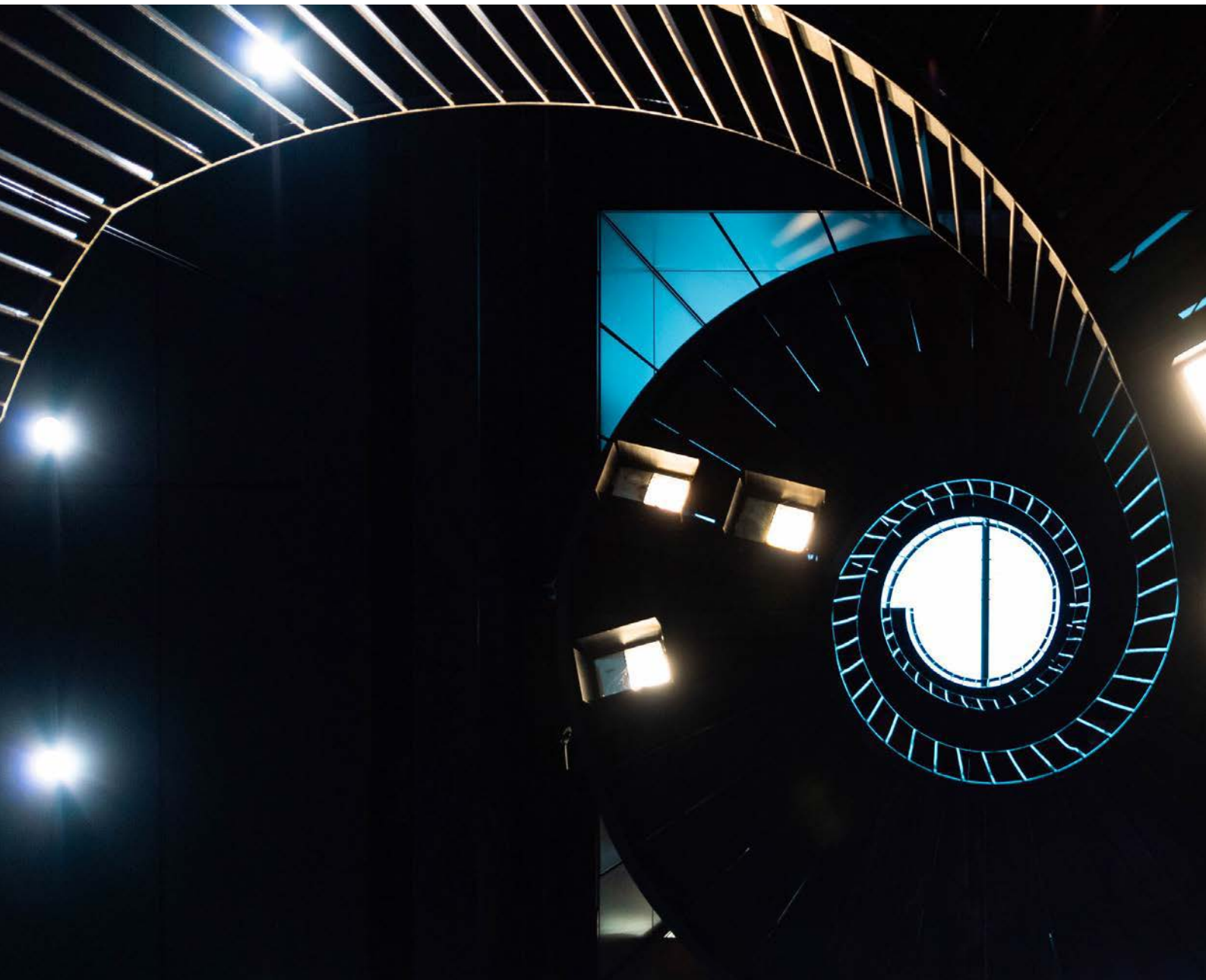
Slutligen visade vår institution prov på förnyelse genom att teckna konturerna för unionsdomstolarnas framtida roll. År 2023 avslutades de djupgående diskussioner som unionens två instanser fört de senaste åren beträffande en partiell överföring av behörigheten att meddela förhandsavgöranden från domstolen till tribunalen, som möjliggjordes genom Nicefördraget år 2003. Med hänsyn till den ökande måttillströmningen till domstolen är det nödvändigt att säkerställa en bättre fördelning av arbetsbördan mellan de båda instanserna, samtidigt som de rättssökande erbjuds bästa möjliga service. En politisk överenskommelse nåddes om detta reformprojekt i slutet av 2023, inom ramen för ett "fyrpartsmöte" mellan företrädare för Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, Europeiska kommissionen och domstolen. De exakta genomförandevillkoren för denna överenskommelse återstår ännu att fastställa i respektive instans rättegångsregler,

men den är redan nu ett tecken på det förtroende som tribunalen, vars arbetskapacitet fördubblats under de senaste åren, inger och är ett viktigt steg framåt i den fortsatta reformen av domstolsstrukturen som inleddes år 2016.

Tack vare det engagemang som ledamöterna vid de två instanserna och deras personal har visat, har institutionen dagligen kunnat arbeta för att stärka det europeiska integrationsprojektet, vilket kommer att stå i centrum för högtidlighållandet av tjugoförsta dagen av den stora utvidgningen år 2024 som kommer att äga rum under 2024.

K. Lenaers

År 2023
i ett nötskal

| A Året i bilder

Januari

Fiktiva namn på anonymiserade mål

Anonymiserade mål om förhandsavgörande ges ett fiktivt namn som genereras automatiskt med hjälp av ett it-verktyg. Detta initiativ syftar till att stärka skyddet av personuppgifter och samtidigt göra det lättare att identifiera ett specifikt mål.

Sex nya ledamöter vid Europeiska revisionsrätten avlägger högtidlig försäkran

Europeiska unionens råd utnämner nya ledamöter av Europeiska revisionsrätten. Jorg Kristijan Petrovič, Stef Blok, George Marius Hyzler, Lefteris Christoforou, Laima Liucija Andrikenė och Keit Pentus-Rosimannus avger högtidlig försäkran inför domstolen.

Februari

En delegation från domstolen besöker Riga

En delegation bestående av domstolens och tribunalens lettiska domare, Ineta Ziemele och Inga Reine, samt representanter för domstolens högsta ledning, besöker Riga (Lettland) inom ramen för ett arbetsmöte; för att stärka kommunikationen, informationsutbytet och samarbetet mellan de lettiska myndigheterna och domstolen.

Ändringar i tribunalens rättegångsregler

För att främja en modern och effektiv rättskipning ändrar tribunalen [sina rättegångsregler](#). Dessa ändringar syftar till att förtydliga och förenkla domstolsförfarandet, bland annat genom möjligheten att hålla muntliga förhandlingar via videokonferens, användande av elektronisk underskrift av beslut och angivande av pilotmål.

Arkeologiska nationalmuseet i Neapel överlämnar en fresk

Vittoria alata, en fresk från Pompeji, lånas ut från det arkeologiska nationalmuseet i Neapel (MANN) för att ställas ut på domstolen. Fresken dateras till första århundradet e. Kr. och är en symbol för fred och välstånd som ska illustrera förhållandet mellan konsten och rättskipningen.

Symposium med anledning av att tribunalens justitiesekreterare Emmanuel Coulon lämnar sitt ämbete

Med anledning av att Emmanuel Coulon, tribunalens justitiesekreterare under åren 2005–2023, lämnar sin tjänst, anordnas ett symposium på temat [Processrättsliga överväganden vid Europeiska unionens tribunal](#) i tribunalens stora förhandlingssal.

Maj

Final i "European Law Moot Court"

European Law Moot Court anordnades för första gången år 1988 och är världens största rättegångstävling i unionsrätt. Laget från Turins universitet (Italien) vinner 2023 års upplaga av tävlingen.

Europadagen

För att uppmärksamma årsdagen av Schumandeklarationen anordnar domstolen öppet hus för att ge allmänheten en inblick i dess arbete. Under guidade turer, som för första gången också erbjuds i virtuellt format, ges allmänheten möjlighet att bekanta sig med de två instansernas roller och verksamhet, om hur handläggningen av ett mål går till och institutionens olika tjänsteavdelningar.

Invigning av mångspråkighetens trädgård

Mångspråkighetens trädgård, som ligger i anslutning till institutionens förgård, invigdes på Europadagen. Detta nya grönområde, med sin varierande flora, hyllar vår förening i mångfalden över språk- och kulturgränserna, och representerar sålunda domstolens själva kärna.

Dom meddelas i *Meta Platforms Irland/kommissionen*

Med beaktande av de kompletterande åtgärder som kommissionen vidtagit (särskilt inrättandet av ett virtuellt datarum) ogillar tribunalen Meta Platforms Irelands talan och slår fast att den begäran om att bolaget skulle översända handlingar innehållande vissa sökbegrepp, som kommissionen framställt inom ramen för en undersökning om ett eventuellt konkurrensbegränsande beteende, var en lämplig åtgärd för att upprätthålla den konkurrensordning som föreskrivs i fördragen ([T-451/20](#)).

Juni

Femtioårsdagen för Danmarks och Irlands anslutning till Europeiska unionen

Danmark och Irland (men även Förenade kungariket) anslöt sig till Europeiska unionen år 1973. Dessa två medlemsstater firar femtioårsdagen av sin anslutning och den första utvidgningen av Europeiska unionen.

Tribunalens nye justitiesekreterare, Vittorio Di Bucci, avlägger ed

Domarna vid Europeiska unionens tribunal utnämner Vittorio Di Bucci till instansens justitiesekreterare för en period av sex år. Han efterträder Emmanuel Coulon.

En strategi för artificiell intelligens antas

Domstolen antar en [strategi för integrering av verktyg som bygger på artificiell intelligens](#). I strategin anges målsättningarna och principerna för användningen av dylika verktyg, de huvudsakliga riskerna beskrivs och ett förslag till styrning läggs fram.

Juli

Tioårsdagen av Kroatiens anslutning till Europeiska unionen

Den 1 juli 1991 blev Kroatien den senaste medlemsstaten att ansluta sig till Europeiska unionen. Tio år senare, i januari 2001, anslöt sig denna stat också till euroområdet och Schengenområdet. För att högtidlighålla denna historiska milstolpe anordnas en ceremoni i domstolens stora förhandlingssal.

Dom i målet *Meta Platforms m.fl.*

På begäran av en tysk domstol slår EU-domstolen fast att en nationell konkurrensmyndighet, i samband med prövningen av huruvida ett företag har missbrukat sin dominerande ställning, kan konstatera att det skett en överträdelse av dataskyddsförordningen ([C-252/21](#)).

September

Konferensen "Förenade i mångfalden" anordnas i Haag

Under den andra upplagan av konferenserna "EUUnited" i Haag träffar en delegation från EU-domstolen domare från medlemsstaternas författningsdomstolar och högsta domstolar samt Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, för att diskutera rättsstatsprincipen och behovet av att bevara de olika konstitutionella traditionerna i medlemsstaterna.

Två nya ledamöter vid tribunalen avlägger ed

Vid ett högtidligt sammanträde avlägger Saulius Lukas Kalėda (Litauen) och Louise Spangsberg Grønfeldt (Danmark) ed, i samband med att de tillträder sina ämbeten som domare vid tribunalen.

Symposium om mångspråkighet vid domstolen

Med fokus på tekniska framsteg diskuterar talarna och deltagarna vid symposiet hur juridiska översättnings- och tolkspecialister använder nya och effektiva verktyg i sitt arbete.

Oktober

Konstverk överlämnas av Sloveniens nationalgalleri

Republiken Sloveniens president Nataša Pirc Musar besöker domstolen och överlämnar tre konstverk – *Poletje* (sommar) och *Zima* (vinter) av Tugo Šušnik, samt *Lipizzanerhäst* av Janez Boljka – som Sloveniens nationalgalleri lånar ut för att ställas ut på domstolen.

November

Domarmöte

Domare från medlemsstaternas domstolar samlas för att diskutera olika ämnen, såsom förfarandet för förhandsavgörande, den unionsrättsliga innebörden av ett oavhängigt rättsväsende, konsumentskydd och straffrättsligt samarbete.

Åtta nya ledamöter vid Europeiska åklagarmyndigheten avlägger högtidlig försäkran

José António Lopes Ranito, Ignacio de Lucas Martín, Miranda de Meijer, Gedgaudas Norkūnas, Anne Pantazi Lamprou, Nikolaos Paschalis, Ursula Schmudermayer och Andrea Venegoni avlägger högtidlig försäkran inför domstolen i samband med att de tillträder sina tjänster vid Europeiska åklagarmyndigheten.

December

Politisk överenskommelse om partiell överföring till tribunalen av behörigheten att meddela förhandsavgöranden

Vid ett fyrpartsmöte mellan företrädare för Europaparlamentet, Europeiska unionens råd, Europeiska kommissionen och domstolen nås en politisk överenskommelse om domstolens begäran om en partiell överföring till tribunalen av behörigheten att meddela förhandsavgöranden.

Dom i målet *European Superleague Company*

Sedan en spansk domstol hänskjutit en tolkningsfråga slår domstolen fast att FIFA:s och UEFA:s befogenheter att reglera, övervaka och vidta sanktionsåtgärder mot potentiellt konkurrerande fotbollsturneringar mellan klubbar, såsom Superleague, måste utövas på ett öppet, objektivt, icke-diskriminerande och proportionerligt sätt, eftersom de annars skulle strida mot konkurrensrätten och friheten att tillhandahålla tjänster ([C-333/21](#)).

Domstolen ägnar en dag åt ökad medvetenhet om funktionshinder

Institutionen är djupt engagerad för tillgänglighet och inkludering. På detta tema anordnas workshops och webbseminarier för att öka personalens medvetenhet om funktionshindrades rättigheter.

| B Året i siffror

Institutionen år 2023

81 domare från de **27** medlemsstaterna

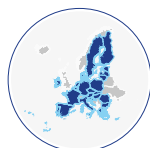
Domstolen

27 domare

11 generaladvokater

Tribunalen

54 domare

Budget **487** miljoner euro

2 302

tjänstemän och övriga anställda

60 %

kvinnor

40 %

män

Andelen kvinnor på högre befattningar inom institutionens administration är högre vid domstolen än genomsnittet vid de övriga europeiska institutionerna.

Innehas av kvinnor:

55 % av handläggartjänsterna

43 % av chefstjänsterna på mellannivå och högre nivå

Verksamhetsåret (domstolen och tribunalen)

2 092 * anhängiggjorda mål

1 687 avgjorda mål

2 990 * pågående mål

Genomsnittlig handläggningstid **17,2** månader

e-Curia

Andel rättegångshandlingar som lämnades in via e-Curia:

89 % Domstolen

94 % Tribunalen

10 502 användarkonton för e-Curia

e-Curia är en it-applikation som gör det möjligt för parternas ombud i mål vid domstolen och tribunalen och för nationella domstolar i samband med begäran om förhandsavgörande att utväxla rättegångshandlingar med kanslierna elektroniskt.

e-Curia: It-applikationen som möjliggör utbyte av juridiska handlingar

[Se videon på YouTube](#)

* I slutet av år 2023 väcktes talan vid tribunalen i en lång rad mål, närmare bestämt 404 i huvudsak identiska mål angående befintliga eller framtida rättigheter förvärvade enligt tilläggspensionssystemet för ledamöter av Europaparlamentet. Dessa mål har förenats. Om de betraktas som ett enda mål blir antalet anhängiggjorda mål 1 689 och antalet pågående mål 2 587.

Språktjänsten

Domstolen är en mångspråkig rättsskipande institution och måste därför kunna handlägga ett mål oavsett vilket av EU:s officiella språk som talan har väckts på. Domstolens avgöranden publiceras därefter på samtliga officiella språk.

24 möjliga rättegångsspråk,
det vill säga

552 möjliga språkkombinationer

611 juristlingvister som översätter de skriftliga handlingarna

1.290.000 sidor att översätta

1.268.000 översatta sidor

647 förhandlingar och sammanträden där simultantolkning tillhandahållits

70 tolkar för förhandlingar och sammanträden

Mångspråkighet vid EU-domstolen – en garanti för rätten till domstolsprövning på lika villkor

[Se videon på YouTube](#)

Vid domstolen översätts dokument i enlighet med tvingande språkregler som innebär att samtliga av unionens 24 officiella språk kan användas i förfarandet. De dokument som översätts är alla mycket komplicerade juridiska texter. Detta är skälet till att domstolens översättningstjänst bara anställer **juristlingvister**, med en fullständig juristutbildning och fördjupade kunskaper i minst två officiella språk utöver modersmålet.

2

**Den dömande
verksamheten**

| A Domstolen år 2023

Domstolen kan huvudsakligen pröva följande typer av mål:

- **Begäran om förhandsavgörande**

När en nationell domstol är osäker på tolkningen av en unionsbestämmelse eller dess giltighet vilandeförklarar den förhandet och hänskjuter en fråga till EU-domstolen. Med hjälp av EU-domstolens svar kan den nationella domstolen sedan avgöra det nationella målet. I mål som kräver ett svar inom mycket kort tid (till exempel i fråga om asyl, gränskontroll, bortförande av barn etc.), tillämpas ett **förfarande för brådskande mål om förhandsavgörande (PPU)**.

- **Direkt talan**, som syftar till att:

- få en unionsrättsakt ogiltigförklarad (**talan om ogiltigförklaring**) eller
- få fastställt att en medlemsstat inte följer unionsrätten (**talan om fördragsbrott**). Om medlemsstaten inte följer domen i vilken fördragsbrottet fastställs kan domstolen efter en andra talan, en så kallad **talan om dubbelt fördragsbrott**, besluta om ekonomiska påföljder för medlemsstaten.

- **Överklagande** av avgöranden som meddelats av tribunalen. Genom detta rättsmedel har domstolen möjlighet att upphäva tribunalens avgörande.

- **Begäran om yttrande** för att få klagjort huruvida ett avtal som unionen avser att ingå med ett tredjeland eller en internationell organisation är förenligt med fördragen. En sådan begäran får framställas av en medlemsstat eller av en EU-institution.

Domstolens verksamhet och utveckling

Koen Lenaerts

Ordförande för Europeiska unionens domstol

De sista månaderna av 2023 präglades av förhandlingar om den lagstiftningsbegäran som domstolen lämnat till Europaparlamentet och rådet i november 2022. Denna begäran syftar dels till att domstolens behörighet att meddela förhandsavgöranden ska överföras till tribunalen inom sex specifika rättsområden (mervärdesskatt, punktskatter, tullkodexen, klassificering av varor enligt Kombinerade nomenklaturen, kompensation och assistans till passagerare, samt systemet för handel med utsläppsrätter för växthusgaser), dels till att utvidga tillämpningsområdet för den mekanism med prövningstillstånd för överklaganden av tribunalens avgöranden som trädde i kraft i maj 2019. Denna lagstiftningsbegäran är avsedd att säkerställa en jämnare arbetsfördelning mellan domstolen och tribunalen, som sedan juli 2022 har två domare

821

anhängiggjorda mål

518 begäran om

förhandsavgörande varav **2**

PPU-mål

**Medlemsstater som oftast
framställer begäran om
förhandsavgörande:**

Tyskland	94
Bulgarien	51
Polen	48
Italien	43
Rumänien	40

60 mål om direkt talan varav

49 mål om fördragsbrott **3**

mål om "dubbelt fördragsbrott"

231 överklaganden av

tribunalens avgöranden

8 ansökningar om rättshjälp

per medlemsstat (totalt 54), för att garantera de tvistande parternas tillgång till en rättskipning av hög kvalitet inom rimlig tid.

Domstolen kommer således i högre grad att kunna koncentrera sig på sina huvuduppgifter i egenskap av unionens författningsdomstol och högsta domstol. Liksom under de senaste åren utmärks de mål som anhängiggjorts vid domstolen, oavsett om det rör sig om begäran om förhandsavgörande eller direkt talan (särskilt talan om fördragsbrott), av att de rör känsliga frågor som i många fall måste avgöras av stora avdelningen. Exempel på sådana känsliga frågor är bevarandet av rättsstatens värden inom ramen för nationella rättsliga reformer, asyl- och invandringspolitik, skydd för personuppgifter, tillämpningen av konkurrensregler i den digitala tidsåldern, bekämpande av diskriminering, samt miljö-, energi- och klimatfrågor.

För att tillgodose kraven på rättssäkerhet, skyndsamhet och öppenhet, vilar den delvisa överföringen till tribunalen av domstolens behörighet att meddela förhandsavgöranden på två grundläggande principer. Det rör sig här dels om principen om en enda kontaktpunkt, som innebär att varje begäran om förhandsavgörande fortfarande ska tillställas domstolen, som sedan ska avgöra huruvida ett visst mål om förhandsavgörande uteslutande rör ett eller flera av de specifika rättsområden som nämns ovan, dels om principen om en fullständig överföring av samtliga mål om förhandsavgörande som uteslutande rör ett eller flera av dessa specifika områden. Om ett mål inte enbart omfattas av dessa områden, och i synnerhet om det ger upphov till självständiga frågor om tolkningen av primärrätten eller Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, ska det däremot handläggas av domstolen.

Att ett mål om förhandsavgörande överförs till tribunalen inverkar emellertid inte på tribunalens möjlighet att hänskjuta målet till domstolen om den anser att målet kräver ett principavgörande, och inte heller på domstolens möjlighet att, i undantagsfall,

En part som inte har möjlighet att bära kostnaderna för förfarandet kan ansöka om rättshjälp.

ompröva tribunalens avgörande om det skulle föreligga en allvarlig risk för att unionsrättens enhetlighet eller konsekvens undergrävs.

Efter flera månader av utredningar och förhandlingar nåddes en politisk överenskommelse om denna lagstiftningsbegäran i december 2023. Enligt denna överenskommelse ska inlagor eller skriftliga yttranden som inges av en part i ett mål om förhandsavgörande offentliggöras på domstolens webbplats inom rimlig tid efter det att målet har avslutats, såvida inte den berörda parten invänder mot offentliggörandet.

I skrivande stund har den exakta tidsplanen för det formella antagandet av ändringarna av stadgan för Europeiska unionens domstol och för ikraftträdandet av dessa ändringar ännu inte fastställts och det återstår fortfarande arbete att slutföra, särskilt vad gäller de ändringar av domstolens och tribunalens rättegångsregler som krävs för att denna reform ska kunna genomföras. Detta principgodkännande öppnar emellertid för en förnyad utformning av verksamheten vid unionsdomstolen under de kommande åren.

Under 2023 genomgick domstolens sammansättning en förändring i samband med att generaladvokat Pitruzzella lämnade sin tjänst efter att ha utnämnts till domare vid den italienska författningsdomstolen.

Statistiken för det gångna året visar än en gång att domstolens verksamhet under de senaste åren har varit intensiv. Under 2023 inkom 821 mål till domstolen, vilket är några fler än under 2022, och 783 mål avslutades, vilket är ungefär samma antal som under de föregående tre åren. Vid en sammanläggning av samtliga typer av mål var den genomsnittliga handläggningstiden 16,1 månader, och antalet pågående mål den 31 december 2023 var 1149.

783

avgjorda mål

532 begäran om förhandsavgörande varav

4 PPU-mål

36 mål om direkt talan varav **18** fastställda

fördragsbrott mot **13** medlemsstater

3 domar om "dubbelt fördragsbrott"

201 överklaganden av tribunalens avgöranden

varav

37 mål där tribunalens avgörande upphävdes

Genomsnittlig handläggningstid **16,1**

månader

Genomsnittlig handläggningstid för brådskande

mål om förhandsavgörande **4,3 månader**

1 149

pågående mål per den 31 december 2023

Huvudsakliga ämnesområden

Statligt stöd och konkurrens **143**

Ett område med frihet, säkerhet och
rättvisa **118**

Tillnärmning av lagstiftning **88**

Beskattning **83**

Konsumentskydd **76**

Transport **63**

Miljö **51**

Unionsrättsliga principer **50**

Socialpolitik **47**

Immateriella rättigheter **47**

[Se detaljerad statistik från
domstolen](#)

Domstolens ledamöter

Domstolen är sammansatt av 27 domare och 11 generaladvokater.

Dessa utses av medlemsstaternas regeringar i samförstånd efter hörande av en kommitté som ska avge ett yttrande om kandidaternas lämplighet att utöva dessa ämbeten. Förordnandet löper under sex år och kan förnyas.

Domarna och generaladvokaterna ska utses bland personer vilkas oavhängighet inte kan ifrågasättas och som uppfyller nödvändiga villkor för utövande av de högsta domarämbetena i hemlandet eller som besitter allmänt erkända kvalifikationer.

Domarna fullgör sitt uppdrag på ett fullständigt opartiskt och oberoende sätt.

Domstolens domare utser själva ordföranden och vice ordföranden. Domarna och generaladvokaterna utser en justitiesekreterare för en period på sex år.

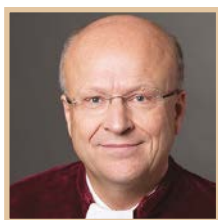
I de mål som de tilldelas ska generaladvokaterna fullständigt opartiskt och oavhängigt avge ett juridiskt yttrande, ett så kallat förslag till avgörande. Detta förslag är inte bindande för domstolen, men bidrar till att utreda saken i målet ytterligare.

Under år 2023 tillsattes inte någon ny domare vid domstolen.

K. Lenaerts
Ordförande

L. Bay Larsen
Vice ordförande

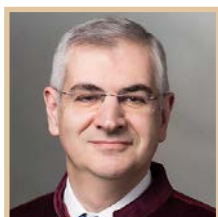
A. Arabadjiev
Ordförande på första
avdelningen

A. Prechal
Ordförande på andra
avdelningen

K. Jürimäe
Ordförande på tredje
avdelningen

C. Lycourgos
Ordförande på fjärde
avdelningen

E. Regan
Ordförande på femte
avdelningen

M. Szpunar
Förste generaladvokat

T. von Danwitz
Ordförande på sjätte
avdelningen

F. Biltgen
Ordförande på sjunde
avdelningen

**N. J. Cardoso
da Silva Piçarra**
Ordförande på
åttonde avdelningen

Z. Csehi
Ordförande på tionde
avdelningen

**O. Spineanu-
Matei**
Ordförande på nionde
avdelningen

J. Kokott
Generaladvokat

M. Ilešič
Domare

J.-C. Bonichot
Domare

M. Safjan
Domare

S. Rodin
Domare

**M. Campos
Sánchez-
Bordona**
Generaladvokat

P. G. Xuereb
Domare

L. S. Rossi
Domare

I. Jarukaitis
Domare

P. Pikamäe
Generaladvokat

A. Kumin
Domare

N. Jääskinen
Domare

N. Wahl
Domare

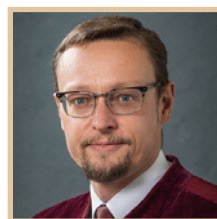
**J. Richard
de la Tour**
Generaladvokat

A. Rantos
Generaladvokat

I. Ziemele
Domare

J. Passer
Domare

D. Gratsias
Domare

**M. L. Arastey
Sahún**
Domare

A. M. Collins
Generaladvokat

M. Gavalec
Domare

N. Emiliou
Generaladvokat

T. Čápetá
Generaladvokat

L. Medina
Generaladvokat

A. Calot Escobar
Justitiesekreterare

Protokollär ordning per den 15 november 2023

B Tribunalen år 2023

Tribunalen kan främst, som första instans, pröva mål där **direkt talan** väcks av fysiska personer eller juridiska personer (enskilda, bolag, föreningar med mera) som är **personligen och direkt berörda** av rättsakter antagna av Europeiska unionens institutioner, organ eller byråer. Även medlemsstaterna kan väcka en sådan talan. Tribunalen kan likaså avgöra mål om ersättning för skada som institutionerna eller deras anställda orsakat.

En stor del av tvisterna är av **ekonomisk art**: immaterialrätt (EU-varumärken och formgivningar), konkurrens och statligt stöd, samt tillsyn av bank- och finanssektorn.

Tribunalen är även behörig att pröva tvister mellan Europeiska unionen och dess anställda.

Tribunalens **avgöranden kan överklagas** till domstolen, som då endast prövar rättsfrågor. I mål där frågan redan har prövats i två instanser (först av en oberoende överklagandenämnd och därefter av tribunalen) meddelar domstolen prövningstillstånd till överklagandet endast om det aktualiserar en fråga som är av vikt för enhetligheten eller konsekvensen i unionsrätten eller dess utveckling.

Marc van der Woude

Tribunalens ordförande

Tribunalens verksamhet och utveckling

År 2023 fick den reform varigenom antalet domare vid tribunalen fördubblades ([förordning nr 2015/2422](#)), full effekt. Detta vittnar tribunalens statistik om. Under året avslutade tribunalen 904 mål samtidigt som 868 mål anhängiggjordes (samt ytterligare 404 identiska mål som anhängiggjorts i slutet av året) och minskade därmed antalet pågående mål. Den genomsnittliga handläggningstiden har hållits på en tillfredsställande nivå: 18,2 månader, vilket är ett tecken på en effektiv målhantering.

Samtidigt konsoliderade tribunalen sin praxis att hänskjuta fler mål till utökad sammansättning. 13,6 procent av de avgjorda målen 2023 handlades av utökade sammansättningar och inte mindre än 120 mål hänsköts till sådana sammansättningar. Tribunalen tvekar inte längre att hänskjuta vissa exceptionellt viktiga mål till stora avdelningen, som består av 15 domare. Det var just i denna högtidliga sammansättning som tribunalen meddelade sin dom i målet *Venezuela/ rådet* om restriktiva åtgärder som Europeiska unionens råd vidtagit mot företag och medborgare i Venezuela ([T-65/18 RENV](#), se Tillbakablick på årets viktigaste domar). Till stora avdelningen hänsköts även fyra mål som anhängiggjorts av fyra europeiska domarorganisationer avseende Polens återhämtnings- och resiliensplan (T-530/22–T-533/22)

1 271 *

anhängiggjorda mål

1 148

mål om direkt talan varav

Mål om immateriell
och industriell
ägarerätt **309**

Personalmål **75**

Statligt stöd och
konkurrens **23**

13

mål där talan väckts av en
medlemsstat

65

ansökningar om rättshjälp

En part som inte har möjlighet att
bära kostnaderna för förfarandet
kan ansöka om rättshjälp.

och två mål avseende restriktiva åtgärder som Europeiska unionen vidtagit mot Ryssland till följd av kriget i Ukraina (T-635/22 och T-644/22).

Dessa tillfredsställande resultat beror delvis på tribunalens stabila sammansättning. Endast två domare lämnade sina ämbeten under 2023, nämligen domarna Sten Frimodt Nielsen och Virgilijus Valančius, som ersattes av Saulius Kalėda respektive Louise Spangsberg Grønfeldt. Jag vill härmed tacka dem för deras bidrag till en god unionsrättskipning. År 2023 var också året då justitiesekreterare Emmanuel Coulon avgick efter 18 års trogen tjänst och hans efterträdare, Vittorio Di Bucci, tillträdde. I samband med Emmanuel Coulons avgång anordnades ett [symposium om EU:s processrätt](#), med en blandning av hyllningar och tal på hög nivå.

Under hela 2023 fortsatte tribunalen sin moderniseringsprocess, särskilt för att effektivisera handläggningen av de mest omfattande och komplicerade målen. Dessa mål rör i allmänhet ekonomisk och finansiell rätt och kräver ett proaktivt och skräddarsytt tillvägagångssätt såväl vad gäller resursallokering som arbetsplanering. Detta tillvägagångssätt, som även parternas ombud kommer att göras delaktiga i, är avsett att förkorta handläggningstiden och ge ett mer målinriktat svar på parternas förväntningar.

Under hela 2023 arbetade tribunalen med nödvändiga ändringar av sin organisation och sina framtida rättegångsregler. Detta arbete syftar till att fullt ut kunna infria de rättssökandes berättigade förväntningar inför den partiella överföring av behörigheten att meddela förhandsavgöranden inom vissa specifika rättsområden och den utvidgning av mekanismen med prövningstillstånd för överklaganden som väntas ske.

* I slutet av år 2023 väcktes talan i exceptionellt antal mål, närmare bestämt 404 i huvudsak identiska mål angående befintliga eller framtida rättigheter förvärvade enligt tilläggspensionssystemet för ledamöter av Europaparlamentet. Dessa mål har förenats. Om de betraktas som ett enda mål blir antalet anhängiggjorda mål 868 (745 mål om direkt talan) och antalet pågående mål 1 438.

Savvas S. Papasavvas

Tribunalens vice ordförande

Utvecklingstrender i rättspraxis

De tvister tribunalen har att avgöra är under ständig förändring. Varje väckt talan utmynnar i ett avgörande som sedan tjänar som ytterligare en byggsten i utvecklingen av tribunalens rättspraxis. År 2023 var inget undantag och tribunalen ställdes inför nya spörsmål inom traditionella områden, men banade också väg i tvistefrågor där rättsområdet är under intensiv utveckling. Under året gavs tribunalens stora avdelning också tillfälle att uttala sig i en tidigare oprövad fråga om den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Alltsedan tribunalen inrättades har den haft till uppgift att se till att konkurrensreglerna efterlevs. Tribunalen har således utvecklat en särskild sakkunskap på området. Eftersom rättsläget på konkurrensområdet, liksom på andra områden, befinner sig i ständig förändring, uppkommer likväl alltid nya frågor att ta ställning till. Så var bland annat fallet i domen av den 24 maj 2023, *Meta Platforms Ireland/kommissionen* ([T-451/20](#)), där tribunalen för första gången prövade lagenligheten av en begäran om upplysningar enligt [förordning nr 1/2003](#), varigenom Meta ålagts att lämna ut handlingar innehållande vissa sökord, samt

lagenligheten av ett förfarande med virtuella datarum för behandling av handlingar innehållande känsliga personuppgifter. Det ankom på tribunalen att säkerställa att kommissionen hade begränsat sin begäran till att endast avse sådana upplysningar som krävdes för att den skulle kunna undersöka de förmodade överträdelser som föranlett dess utredning (se Fokus-artikeln).

Regelverket för Europeiska unionens utomobligatoriska skadeståndsansvar, hur etablerat och väldefinierat det än må vara, gav också upphov till nya och intressanta frågor. Bolaget International Management Group väckte nämligen talan vid tribunalen om ersättning för den materiella och ideella skada som bolaget påstod sig ha lidit till följd av att en utredningsrapport om dess rättsliga ställning från Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) hade läckt ut i pressen. Bolaget hade ingått flera avtal med kommissionen, och gjorde gällande att såväl kommissionen som Olaf hade agerat rättsstridigt. Detta gav tribunalen tillfälle att i sin dom av den 28 juni 2023, *IMG/kommissionen* ([T-752/20](#)), klargöra vilka villkor som ska vara uppfyllda för att det ska anses föreligga en tillräckligt klar överträdelse av en rättsregel som har till syfte att ge enskilda rättigheter.

Bank- och finansrätt är ett av de rättsområden som är under snabbast utveckling. Närmare bestämt har inrättandet under 2014 av den gemensamma resolutionsmekanismen gett upphov till ett ökande antal mål vid tribunalen. Genom denna mekanism inrättas ett regelverk för att hantera bankkriser och avvecklingen av större banker i vissa medlemsstater. Denna mekanism baseras i synnerhet på den Gemensamma resolutionsnämnden, som har till uppgift att förbereda och genomföra resolution av banker som är eller sannolikt kommer att falla. I ett antal domar som meddelades den 22 november 2023 prövade tribunalen för första gången en talan om ogiltigförklaring av ett beslut av

den Gemensamma resolutionsnämnden om eventuell ersättning till aktieägare och borgenärer som drabbats till följd av en bankresolution ([förenade målen](#) T-302/20, T-303/20 och T-307/20 *Del Valle Ruiz m.fl./SRB*, och målen T-304/20 *Molina Fernández/SRB*, T-330/20 *ACMO m.fl./SRB* och T-340/20 *Galván Fernández-Guillén/SRB*).

Sist men inte minst är domen av den 13 september 2023 i målet *Venezuela/rådet* ([T-65/18 RENV](#), se Tillbakablick på årets viktigaste domar) en av de viktigaste nyheterna i rättspraxis från det gångna året. Tribunalens stora avdelning uttalade sig här om lagenligheten av restriktiva åtgärder som vidtagits mot ett tredjeland, i detta fall Venezuela, på grund av den fortsatta försämringen av situationen i landet vad gäller demokratin, rättsstatsprincipen och de mänskliga rättigheterna. I detta mål hade tribunalen att ta ställning till känsliga frågor om detta tredjelands rätt att yttra sig samt påstådda överträdelser av internationell rätt.

L. Rancobly

904

avgjorda mål

786

mål om direkt talan varav

Mål om immateriell och industriell äganderätt	278
---	------------

Statligt stöd och konkurrens	163
------------------------------	------------

Personalmål	66
-------------	-----------

14 mål där talan väckts av en medlemsstat

Genomsnittlig handläggningstid **18,2 månader**

Andel avgöranden från tribunalen som överklagats till domstolen **31 %**

1 841

pågående mål per den 31 december 2023)

Huvudsakliga ämnesområden

Institutionell rätt	543
---------------------	------------

Mål om immateriell och industriell äganderätt	330
---	------------

Ekonomisk och monetär politik	238
-------------------------------	------------

Statligt stöd och konkurrens	176
------------------------------	------------

Restriktiva åtgärder	116
----------------------	------------

Personalmål	111
-------------	------------

Tillgång till handlingar	35
--------------------------	-----------

Folkhälsa	32
-----------	-----------

Jordbruk	30
----------	-----------

Handelspolitik	29
----------------	-----------

[Se detaljerad statistik från tribunalen](#)

Tribunalens ledamöter

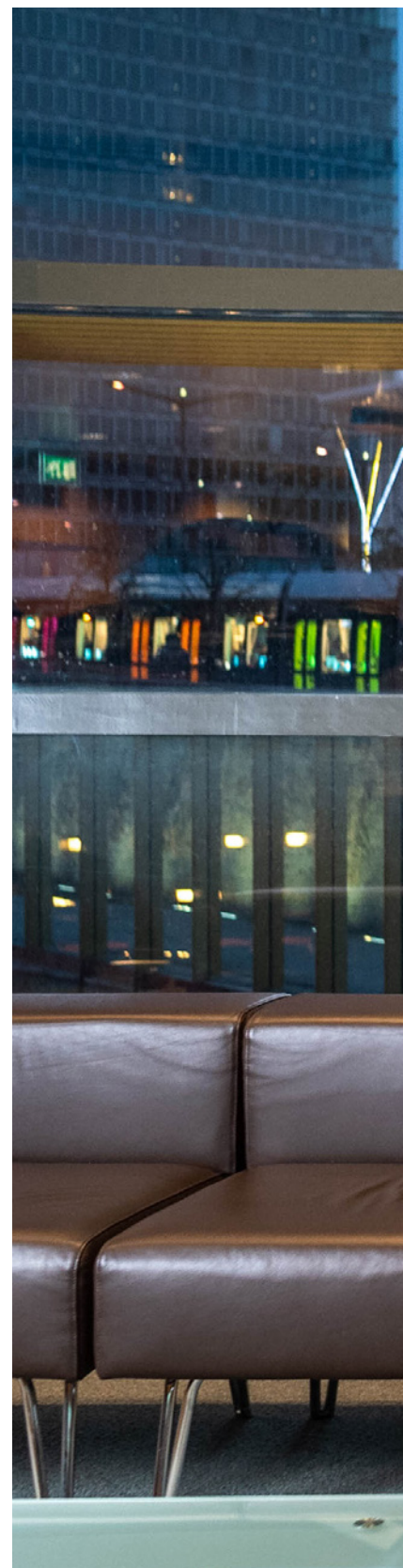
Tribunalen består av två domare från varje medlemsstat.

De ska utses bland personer vars oavhängighet inte kan ifrågasättas och som uppfyller nödvändiga villkor för utövande av höga domarämbeten. Domarna utses av medlemsstaternas regeringar i samförstånd efter hörande av en kommitté som ska avge ett yttrande om kandidaternas lämplighet. Förordnandet löper under sex år och kan förnyas. Domarna väljer bland sig en ordförande och en vice ordförande för tre år. De utser även en justitiesekreterare för en period på sex år.

Domarna fullgör sitt uppdrag på ett fullständigt opartiskt och oberoende sätt.

I juni 2023 utnämndes Vittorio Di Bucci till tribunalens justitiesekreterare.

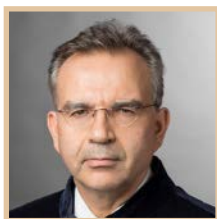
I september 2023 tillträdde två domare vid tribunalen: Saulius Lukas Kalėda (Litauen) och Louise Spangsberg Grønfeldt (Danmark)

M. van der Woude
Ordförande

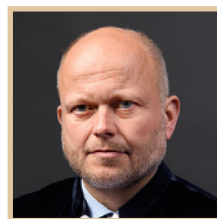
S. S. Papasavvas
Vice ordförande

D. Spielmann
Ordförande på första
avdelningen

A. Marcoulli
Ordförande på andra
avdelningen

F. Schalin
Ordförande på tredje
avdelningen

**R. da Silva
Passos**
Ordförande på fjärde
avdelningen

J. Svenningsen
Ordförande på femte
avdelningen

M. J. Costeira
Ordförande på sjätte
avdelningen

**K. Kowalik-
Bańczyk**
Ordförande på sjunde
avdelningen

A. Kornezov
Ordförande på
åttonde avdelningen

L. Truchot
Ordförande på
nionde avdelningen

O. Porchia
Ordförande på tionde
avdelningen

M. Jaeger
Domare

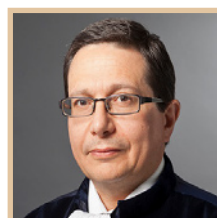
H. Kanninen
Domare

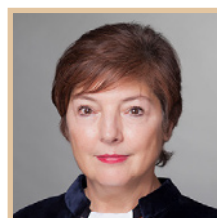
J. Schwarcz
Domare

M. Kancheva
Domare

E. Buttigieg
Domare

V. Tomljenović
Domare

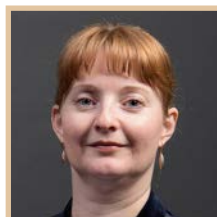
S. Gervasoni
Domare

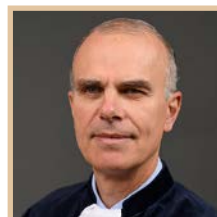
L. Madise
Domare

N. Półtorak
Domare

I. Reine
Domare

P. Nihoul
Domare

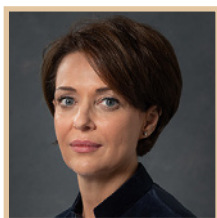
U. Öberg
Domare

C. Mac Eochaidh
Domare

G. De Baere
Domare

R. Frendo
Domare

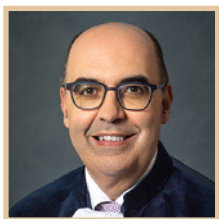
T. R. Pynnä
Domare

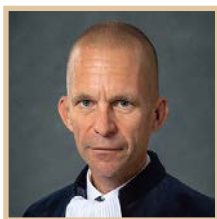
J. C. Laitenberger
Domare

R. Mastroianni
Domare

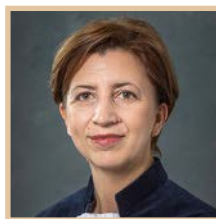
J. Martín y Pérez de Nanclares
Domare

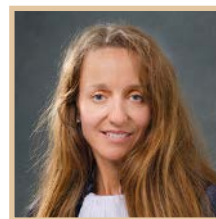
G. Hesse
Domare

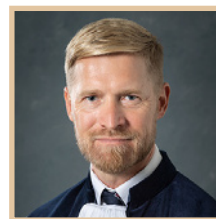
M. Sampol Pucurull
Domare

M. Stancu
Domare

P. Škvařilová-Pelzl
Domare

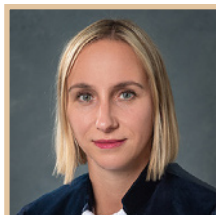
I. Nõmm
Domare

G. Steinfatt
Domare

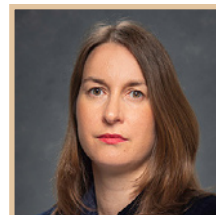
R. Norkus
Domare

T. Perišin
Domare

D. Petrlík
Domare

M. Brkan
Domare

P. Zilgalvis
Domare

K. Kecsmár
Domare

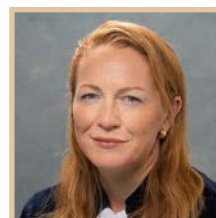
I. Gâlea
Domare

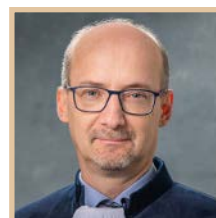
I. Dimitrakopoulos
Domare

D. Kukovec
Domare

S. Kingston
Domare

T. Tóth
Domare

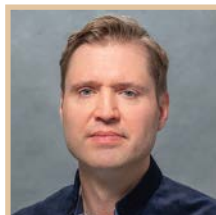
B. Ricziová
Domare

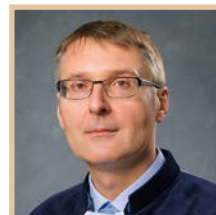
E. Tichy-Fisslberger
Domare

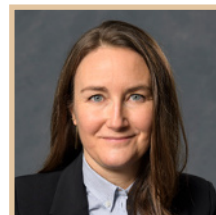
W. Valasidis
Domare

S. Verschuur
Domare

S. Lukas Kalėda
Domare

L. Spangsberg Grønfeldt
Domare

V. Di Bucci
Justitiesekreterare

Protokollär ordning per den 27 september 2023

| C Rättspraxis från 2023

I fokus Samspelet mellan skydd av personuppgifter och konkurrensrätt

Dom i målet *Meta Platforms m.fl.* av den 4 juli 2023 ([C-252/21](#))

Den tyska federala konkurrensmyndigheten förbjöd företag i Meta-koncernen att kräva att användare i Tyskland, för att kunna använda det sociala nätverket Facebook, godkänner att deras "off-Facebook"-uppgifter behandlas utan deras samtycke. Nämnda myndighet fann att den aktuella behandlingen av uppgifterna stred mot dataskyddsförordningen och därför innebar att Metakoncernen missbrukade sin dominerande ställning.

EU-domstolen uttalade sig med anledning av att en tysk domstol hade begärt ett förhandsavgörande i samband med prövningen av Metakoncernens överklagande av nämnda förbud. Domstolen slog fast att en konkurrensmyndighet i en medlemsstat, i samband med en undersökning avseende missbruk av dominerande ställning, får konstatera att dataskyddsförordningen har åsidosatts. Konkurrensmyndigheten måste dock lojalt samarbeta med de särskilda tillsynsmyndigheter som inrättats genom förordningen. Om det granskade beteendet redan har varit föremål för ett beslut av dessa myndigheter eller av EU-domstolen, är konkurrensmyndigheten bunden av deras bedömningar avseende dataskyddsförordningen.

Domstolen uttalade sig också i frågan om behandling av så kallade "känsliga" uppgifter, som i princip är förbjuden enligt dataskyddsförordningen, undantagsvis kan tillåtas i fall där sådana uppgifter tydligt har offentliggjorts av den registrerade. Domstolen slog fast att enbart den omständigheten att en användare besöker webbplatser eller applikationer som kan avslöja känsliga uppgifter, såsom ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös

Dataskyddsförordningen

Dataskyddsförordningen harmoniserar och samlar den unionsrättsliga regleringen av skyddet av personuppgifter i ett enda system.

Dataskyddsförordningen föreskriver skyldigheter som alla organ, oavsett om de är offentliga eller privata, måste följa så snart de samlar in personuppgifter inom EU. Organ som inte uppfyller sina skyldigheter enligt dataskyddsförordningen kan åläggas olika typer av påföljder.

I den digitala tidsåldern tillerkänns enskilda ett antal olika rättigheter genom EU:s dataskyddsförordning, såsom rätten till information, att bli bortglömd, att få tillgång till eller att få insamlade personuppgifter raderade. Alla dessa rättigheter bidrar till att stärka skyddet för privatlivet. Dessa regler anses vara de strängaste i världen när det gäller skydd av uppgifter.

övertygelse eller sexuell läggning, inte betyder att användare på ett tydligt sätt offentliggör sina uppgifter i den mening som avses i dataskyddsförordningen. Det förhåller sig på samma sätt när en användare för in uppgifter eller klickar på integrerade knappar, såvida användaren inte på förhand har gett klart uttryck för sitt val att göra uppgifter om vederbörande allmänt tillgängliga för ett obegränsat antal personer.

Det faktum att en nätverksoperatör har en dominerande ställning hindrar inte att en användare med giltig verkan frivilligt kan lämna sitt samtycke till behandlingen av sina uppgifter. En sådan dominerande ställning kan emellertid påverka användarnas valfrihet, och den utgör därför en viktig omständighet vid bedömningen av huruvida ett giltigt samtycke har lämnats. Domstolen tillade att det är operatören som ska bevisa att samtycke har lämnats.

"Off Facebook"-uppgifter

Meta Platforms Ireland driver det sociala nätverket Facebook inom EU. Genom att registrera sig hos Facebook godkänner användarna de allmänna villkor som bolaget har upprättat och som innehåller bestämmelser om användning av uppgifter och kakor. Med stöd av dessa användarvillkor samlar Meta Platforms Ireland in uppgifter om användarnas aktiviteter inom och utom det sociala nätverket och kopplar samman dessa uppgifter med de berörda användarnas respektive Facebook-konton. Dessa uppgifter, vilka också benämns "off-Facebook"-uppgifter, avser bland annat besök på webbplatser och tredjepartsapplikationer och användningen av andra online-tjänster som tillhör Metakoncernen (däribland Instagram och WhatsApp). Insamlingen av dessa uppgifter gör det möjligt att anpassa reklammeddelanden till Facebookanvändarna.

I fokus Fifas och Uefas regleringsbefogenheter i ljuset av unionsrätten

Dom i målet *European Superleague Company* av den 21 december 2023 ([C-333/21](#))

Fifa och Uefa är de internationella fotbollsförbund som reglerar den professionella fotbollen i Europa. De har antagit regler som ger dem befogenhet att bestämma huruvida europeiska fotbollsturneringar mellan klubblag ska godkännas, och befogenhet att exploatera de olika medierättigheter som är knutna till dessa. Uefa anordnar också turneringar mellan europeiska klubblag, såsom Champions League.

Tolv europeiska fotbollsklubbar ville starta ett nytt projekt för fotbollsturneringar med namnet Superleague. Detta projekt kunde påverka genomförandet av Uefas turneringar mellan klubblag och exploateringen av tillhörande medierättigheter. Fifa och Uefa motsatte sig projektet och hotade att införa sanktioner mot de klubbar och spelare som valde att delta.

Det bolag som ansvarade för projektet, European Superleague Company, riktade invändningar mot Fifas och Uefas regler vid en domstol i Madrid, som frågade EU-domstolen om dessa regler är förenliga med unionsrätten, vilken förbjuder hinder mot den fria konkurrensen och friheten att tillhandahålla tjänster.

I linje med sin rättspraxis från domen i målet *Bosman* betonade domstolen att anordnande av idrottstävlingar och exploatering av tillhörande medierättigheter utgör en ekonomisk verksamhet som omfattas av unionsrättens tillämpningsområde.

Domstolen slog fast att de reglerings-, tillsyns- och sanktionsbefogenheter som Fifa och Uefa har när det gäller anordnandet av potentiellt konkurrerande fotbollsturneringar, såsom Superleague-projektet, måste utövas på ett sätt som är transparent, objektivt, icke-diskriminerande och proportionerligt, för att inte strida mot EU:s konkurrenslagstiftning och friheten att tillhandahålla tjänster.

Dessutom ansåg domstolen att Fifas och Uefas regler om utnyttjande av medierättigheter kan strida mot EU:s konkurrenslagstiftning om de inte gynnar fotbollens olika aktörer, till exempel genom att säkerställa att de intäkter som genereras omfördelades i en anda av solidaritet. Domstolen konstaterade att dessa regler kan skada europeiska fotbollsklubbar, företag som är verksamma på mediemarknaden samt konsumenter och tv-tittare, genom att hindra dem från att ta del av nya, potentiellt innovativa eller intressanta tävlingar.

Rättspraxis från domen i målet Bosman

Domstolen slog i sin historiska dom *Bosman*, av den 15 december 1995 ([C-415/93](#)), fast att utövande av idrott i allmänhet utgör en ekonomisk verksamhet som omfattas av unionsrätten. Domstolen slog också fast att den fria rörligheten för arbetstagare utgör hinder mot följande:

- nationalitetsklausuler som antagits av idrottsförbund, enligt vilka idrottsföreningar endast får låta ett begränsat antal professionella spelare som är medborgare i andra medlemsstater delta, och
- övergångsklausuler som dessa förbund har fastställt, enligt vilka en professionell spelare som är medborgare i en medlemsstat inte, när dennes kontrakt med en klubb löper ut, får anställas av en klubb i en annan medlemsstat, om inte sistnämnda klubb har betalat ersättning till den ursprungliga klubben.

Domstolen och idrotten

Sedan Bosman- domen har domstolen vid flera tillfällen haft anledning att uttala sig om villkoren för utövande av en idrott mot bakgrund av unionens ekonomiska lagstiftning enligt följande:

- Sådana nationalitetsklausuler som de som var aktuella i Bosman- domen och som avser idrottsutövare som är medborgare i medlemsstaterna får inte tillämpas på idrottsutövare från en stat med vilken unionen har ingått ett associerings- eller partnerskapsavtal (domen *Deutscher Handballbund*, av den 8 maj 2003 ([C-438/00](#)), och domen *Simutenkov*, av den 12 april 2005 ([C-265/03](#))).
- Internationella olympiska kommitténs antidopningsregler omfattas av EU:s konkurrensrätt men strider inte mot den, eftersom de är nödvändiga för att säkerställa att idrottstävlingar genomförs på ett korrekt sätt (domen *Meca-Medina och Majcen/kommissionen*, av den 18 juli 2006 ([C-519/04 P](#))).
- Fotbollsklubbar kan kräva proportionerlig utbildningsersättning för de unga spelare som de har utbildat när dessa spelare vill ingå sitt första proffskontrakt med en klubb i en annan medlemsstat (domen *Olympique Lyonnais*, av den 16 mars 2010 ([C-325/08](#))).

I fokus Skydd av personuppgifter och bekämpning av överträdelser av konkurrensreglerna

Dom i målet *Meta Platforms Ireland/kommissionen* ([T-451/20](#))

År 2020 krävde kommissionen, inom ramen för en utredning av Facebook-koncernens förmodade konkurrensbegränsande beteende i samband med dess användning av personuppgifter och förvaltning av dess sociala nätverksplattform, att Meta Platforms Ireland skulle förse den med alla handlingar som utarbetats eller mottagits av tre av dess chefer och som innehöll en eller flera specifika uttryck.

Dessa uttryck inkluderade bland annat "big question" (stor fråga), "for free" (gratis), "not good for us" (inte bra för oss) och "shut* down" (avsluta).

Om Meta inte lämnade in denna information skulle bolaget ett behöva betala vite på 8 miljoner euro per dag.

Meta vände sig till Europeiska unionens tribunal och gjorde gällande att Europeiska kommissionens begäran om upplysningar var rättsstridig. Enligt Meta var dessa sökbegrepp uppenbart alltför vaga och allmänna, och utgjorde en omfattande "fishing expedition".

Kommissionens utredningsbefogenheter

Europeiska unionens konkurrensregler förbjuder avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna och som kan hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen på den inre marknaden (artikel 101 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF)). De förbjuder också företag som har en dominerande ställning på en marknad att missbruka denna ställning, till exempel genom att ta ut oskäligen priser, begränsa produktionen eller vägra att utveckla nya produkter till nackdel för konsumenterna (artikel 102 FEUF).

EU:s förordning nr 1/2003 spelar en avgörande roll för genomförandet av konkurrensreglerna. Den ger Europeiska kommissionen omfattande utredningsbefogenheter. Kommissionen får bland annat genomföra inspektioner och förhöra varje person som kan antas ha relevant information.

Meta ansökte samtidigt om interimistiska åtgärder och om att kommissionens begäran inte skulle verkställas innan tribunalen avgjort målet i sak.

Den 29 oktober 2020 meddelade tribunalens ordförande beslut beträffande ansökan om interimistiska åtgärder. Tribunalens ordförande beslutade att bevilja uppskov med verkställigheten av Europeiska kommissionens beslut till dess att det hade införts ett särskilt förfarande för att inge den del av de begärda handlingarna som inte hade något samband med Metas affärsverksamhet och som dessutom innehöll känsliga personuppgifter (så kallade skyddade handlingar). I enlighet med detta beslut inrättade kommissionen ett förfarande där dessa skyddade handlingar förvarades i ett virtuellt datarum. Enligt detta förfarande kunde handlingar läggas till utredningsakten först efter det att de hade granskats i detta virtuella rum av ett begränsat antal medlemmar i utredningsgruppen och Metas advokater.

Den 24 maj 2023 avgjorde tribunalen målet i sak. Tribunalen ogillade Metas talan i dess helhet.

I sin dom erinrade tribunalen om att Europeiska kommissionen har omfattande befogenheter att genomföra utredningar för att kontrollera att företag följer konkurrensreglerna. I detta sammanhang kan det vara till nytta att använda specifika sökord.

META

Meta är ett multinationellt teknikföretag med säte i USA. Förutom Instagram och WhatsApp är en av företagets viktigaste produkter det sociala nätverket Facebook, där registrerade användare kan skapa profiler, ladda upp foton och videor, skicka meddelanden och få kontakt med andra. Meta erbjuder också en internetannonseringstjänst, kallad Facebook Marketplace, som gör det möjligt för användare att köpa och sälja varor.

Interimistiska åtgärder

Syftet med en ansökan om interimistiska åtgärder är att få till stånd ett omedelbart uppskov med verkställigheten av en rättsakt som utfärdats av en institution, i avvaktan på att överklagandet och den slutliga domen handläggs. För att tribunalens ordförande ska besluta om denna interimistiska åtgärd får talan inte vid första anblicken framstå som ogrundad. Sökanden måste också visa att vederbörande, om verkställigheten inte skjuts upp, kommer att lida allvarlig och irreparabel skada. Slutligen måste beslutet ge uttryck för en avvägning mellan å ena sidan sökandens intresse och å andra sidan de andra parternas intressen och allmänintresset.

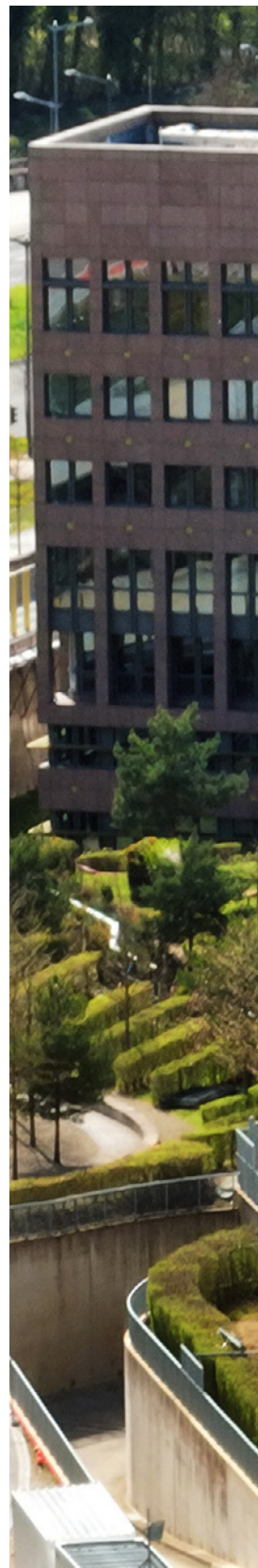
Som svar på Metas argument att en utredning med hjälp av sökbegrepp utgjorde ett ingrepp i de berörda arbetstagarnas privatliv, fann tribunalen att det var en lämplig åtgärd för att uppnå ett mål av allmänt intresse, nämligen att vidmakthålla det konkurrenssystem som avses i fördragen.

Tribunalen betonade i detta avseende de säkerhetsåtgärder som hade vidtagits. De skyddade handlingarna skulle överlämnas till kommissionen på ett separat elektroniskt lagringsmedium och placeras i ett virtuellt datarum. Detta datarum var endast tillgängligt för ett begränsat antal medlemmar i den grupp som ansvarade för utredningen. Urvalet av de handlingar som skulle ingå i akten skulle göras i närvaro av Metas advokater. För det fall det uppstod bestående oenighet om kvalificeringen av en handling skulle ett skiljeförfarande äga rum.

Mål T-452/20

Samma dag riktade kommissionen en begäran om upplysningar till Meta Platforms Ireland som en del av sin parallella utredning av viss praxis i samband med plattformen Facebook Marketplace. Meta Platforms Irelands talan om ogiltigförklaring av detta beslut ogillades av tribunalen genom en dom av samma dag i mål [T-452/20](#).

Meta har överklagat tribunalens domar i målen T-451/20 och T-452/20 till domstolen (pågående målen C-497/23 P och C-496/23 P).

I fokus Skydd av europeiska företag mot amerikanska extraterritoriella sanktioner

Dom i målet *IFIC Holding/kommissionen* av den 12 juli 2023 ([T-8/21](#))

År 2018 drog sig Förenta staterna ur kärnteknikavtalet med Iran, vilket syftade till att kontrollera Irans kärntekniska program i utbyte mot att de ekonomiska sanktionerna mot Iran upphävdes. Sedan Förenta staterna dragit sig ur avtalet, återinförde denna stat sina sanktioner mot Iran och upprättade återigen en förteckning över personer vars tillgångar skulle spärras. Det blev också återigen förbjudet att bedriva handel med personer eller enheter som förekom i den förteckning som upprättats av de amerikanska myndigheterna. Detta förbud gällde även företag som var etablerade utanför Förenta staterna, inklusive europeiska företag.

Den extraterritoriella verkan av lagar som antagits av tredjeland

En lags extraterritorialitet definieras som att dess verkan sträcker sig utanför gränserna för den stat som antagit den. Europeiska unionens blockerande stadga ([rådets förordning \(EG\) nr 2271/96](#)) skyddar unionens ekonomiska aktörer mot extraterritoriell tillämpning av tredjelands lagar. Europeiska unionen antog denna stadga år 1996 för att skydda europeiska företag vars kommersiella verksamhet med Kuba, Iran eller Libyen var föremål för Förenta staternas sanktioner.

Som svar på att Förenta staterna drog sig ur kärnteknikavtalet med Iran uppdaterade unionen år 2018 sin blockerande stadga för att inkludera de nyligen återinförda amerikanska extraterritoriella sanktionerna. Denna åtgärd ingår som en del i unionens stöd för det fortsatta och fullständiga genomförandet av kärnenergiavtalet med Iran, bland annat genom att bibehålla handeln och de ekonomiska förbindelserna mellan unionen och Iran.

Som svar på detta återinförande av sanktioner uppdaterade Europeiska unionen sin så kallade "blockerande stadga" för att skydda sina företags intressen. För att skydda europeiska företag från följderna av den extraterritoriella tillämpningen av de amerikanska sanktionerna, förbjöds de europeiska företagen att följa dessa sanktioner om inte Europeiska kommissionen gav dem tillstånd att göra det. Ett sådant tillstånd kan beviljas när en underlåtenhet att följa utländska sanktioner sannolikt allvarligt skulle skada det berörda företags eller unionens intressen.

IFIC Holding AG är ett tyskt bolag som indirekt ägs av den iranska staten och som fördes upp i förteckningen år 2018. Till följd av att IFIC förts upp i förteckningen stoppade Clearstream Banking AG, det enda auktoriserade förvaringsinstitutet i Tyskland, utbetalningen till IFIC av de utdelningar som bolaget erhållit från olika tyska bolag som det äger andelar i, och spärrade dem på ett separat konto.

Clearstream ansökte vidare om kommissionens tillstånd att följa de amerikanska sanktionerna i fråga

om IFIC:s värdepapper och medel. Kommissionen beviljade ursprungligen detta tillstånd i april 2020 för 12 månader, och förnyade det sedan år 2021 och år 2022. IFIC ifrågasatte dessa beslut genom att väcka talan om ogiltigförklaring vid tribunalen.

Tribunalen ogillade IFIC:s talan och gav därmed Clearstream Banking AG tillstånd att följa de sanktioner som Förenta staterna infört mot Iran. Tribunalen fann att kommissionen visserligen var skyldig att beakta intressena hos det företag som ansökte om tillstånd (Clearstream), men att den inte var skyldig att beakta intressena hos det företag som fanns upptaget i förteckningen (IFIC) eller att undersöka andra möjligheter som var mindre restriktiva för detta företag. Tribunalen fann även att begränsningen av IFIC:s rätt att yttra sig under den beslutsprocess som ägt rum innan kommissionens beviljade sitt tillstånd var motiverad med hänsyn till de mål som Europeiska unionen eftersträvar i fråga om extraterritoriella sanktioner som beslutats av ett tredjeland.

Talan om ogiltigförklaring

Syftet med en talan om ogiltigförklaring är att rättsakter som har antagits av EU-institutionerna och som strider mot unionsrätten ska ogiltigförklaras. Under vissa förutsättningar kan medlemsstaterna, EU-institutionerna och enskilda väcka talan om ogiltigförklaring vid domstolen eller tribunalen. Om talan är välgrundad ska rättsakten ogiltigförklaras. Den berörda institutionen måste fylla det rättsliga tomrum som kan uppkomma till följd av att rättsakten har ogiltigförklarats.

Mål *Bank Melli Iran* (C-124/20)

I detta mål återopade BMI, en statlig iransk bank, den blockerande stadgan inför tysk domstol för att bestrida tillämpningen av de amerikanska sanktionerna i Tyskland. EU-domstolen, som för första gången hade att pröva en fråga som rörde unionens blockerande stadga, slog fast att det unionsrättsliga förbudet mot att följa Förenta staternas sanktioner mot Iran kunde återopas i ett civilrättsligt förfarande vid nationella domstolar.

Tillbakablick på årets viktigaste domar

Konsumentskydd

EU:s konsumentpolitik syftar till att skydda konsumenternas hälsa och säkerhet samt ekonomiska och rättsliga intressen, oavsett var de är bosatta, vart de reser eller varifrån de gör sina inköp inom unionen.

EU-domstolen: en garant för konsumenternas rättigheter i Europeiska unionen

[Se videon på YouTube](#)

En privatperson stämde Mercedes-Benz Group och hävdade att koncernen hade orsakat honom skada genom att utrusta hans fordon med programvara (en så kallad manipulationsanordning) som minskade återföringen av avgaser vid kallt väder. Enligt honom är denna programvara skadlig för miljön och strider mot EU-rätten. Enligt tysk rätt kan det vid oaktsamhet föreligga en rätt till skadestånd när en lag som är avsedd att skydda andra har åsidosatts. En tysk domstol frågade EU-domstolen om unionsrätten skyddar de särskilda intressen som den enskilde köparen av ett sådant fordon har. Domstolen slog fast att det enligt unionsrätten finns ett direkt samband mellan biltillverkaren och den enskilda köparen av ett motorfordon. **En köpare av ett fordon utrustat med en olaglig manipulationsanordning har rätt till skadestånd från fordonstillverkaren om manipulationsanordningen har orsakat skada för köparen.**

⊕ Dom i målet *Mercedes-Benz Group* av den 21 mars 2023 ([C-100/21](#))

En spansk domstol vände sig till EU-domstolen för att få klarhet i huruvida lokala bestämmelser om tjänster bestående i uthyrning av fordon med förare (Private Hire Vehicles, PHV) i Barcelona var förenliga med unionsrätten. Enligt dessa bestämmelser måste företag som redan hade tillstånd att tillhandahålla dessa tjänster på nationell nivå skaffa ytterligare ett tillstånd för att få bedriva verksamhet i Barcelona. Vidare begränsades antalet tillstånd för PHV-tjänster till en trettiondedel av antalet tillstånd för taxitjänster för denna tätort. Domstolen slog fast att det kan vara nödvändigt att kräva ett tillstånd utöver det som föreskrivs på nationell nivå för att kunna säkerställa en god organisering av transporter, men att **begränsningen av antalet tillstånd för PHV-tjänster utgör en ooberättigad begränsning av etableringsfriheten och därför strider mot unionsrätten.**

⊕ Dom i målet *Prestige and Limousine* av den 8 juni 2023 ([C-50/21](#))

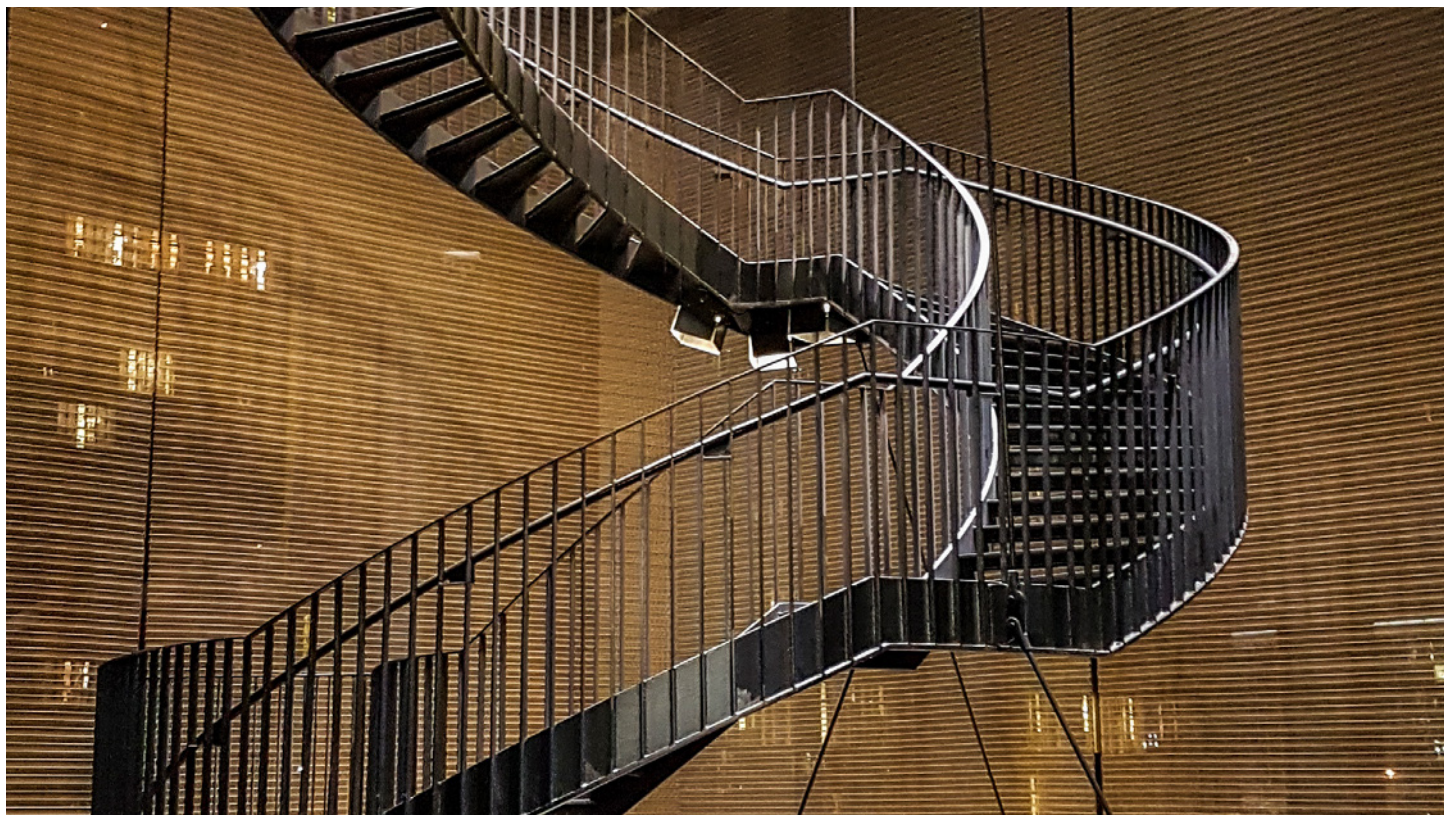
En cyklist som färdades på en eldriven cykel på en allmän väg nära Brygge (Belgien) blev påkörd av en bil och avled några månader senare. Under domstolsförfarandet för att fastställa en eventuell rätt till ersättning uppstod en tvist om huruvida en eldriven cykel skulle klassificeras som ett "fordon". Denna klassificering (som berodde på tolkningen av ett EU-direktiv) var avgörande för att fastställa om offret var förare av ett "motorfordon" eller om offret hade rätt till automatisk ersättning som en "svagare trafikant" enligt belgisk lag. EU-domstolen fann i sin dom att **en eldriven cykel inte omfattas av reglerna om obligatorisk försäkring av motorfordon**, eftersom den inte uteslutande drivs av mekaniskt förmedlad kraft. Fordon som inte uteslutande drivs av mekaniskt förmedlad kraft, såsom en eldriven cykel som med en inledande muskelimpuls kan accelereras till 20 km/h, förefaller inte kunna orsaka personskador eller sakskador som är jämförbara med de skador som kan orsakas av motorcyklar, bilar, lastbilar eller andra fordon som uteslutande drivs av mekaniskt förmedlad kraft, vilka kan färdas betydligt snabbare.

⊕ Dom i målet *KBC Verzekeringen* av den 12 oktober 2023 ([C-286/22](#))

Covid-19-pandemin fick flera medlemsstater, däribland Slovakien, att anta bestämmelser om resebyråers återbetalning av semesterresor som ställts in av hälsoskäl. Dessa nationella bestämmelser gjorde det möjligt att utfärda värdebevis som kunde användas under arton månader och som gav rätt till återbetalning först när denna period hade löpt ut. Riskerna för insolvens och de svårigheter som researrangörerna stod inför åberopades för att motivera dessa initiativ. Domstolen slog fast att **medlemsstaterna inte kunde åberopa force majeure för att avvika från skyldigheten att ge full återbetalning enligt direktivet om paketresor**. Domstolen fann att resans värde måste återbetalas i form av pengar; resebyråerna kan inte erbjuda värdebevis, om inte resenären frivilligt accepterar en sådan åtgärd. Genom att anta en lagändring som tillfälligt frångår resenärerna deras rätt att kostnadsfritt säga upp ett paketreseavtal och få full återbetalning, hade Slovakien därför underlåtit att uppfylla sina skyldigheter enligt unionsrätten.

⊕ Dom i målet *UFC que Choisir och CLCV* ([C-407/21](#)), och dom i målet *kommissionen/Slovakien* av den 8 juni 2023 (C-540/21)

Miljö

EU har åtagit sig att bevara och förbättra kvaliteten på miljön och att skydda människors hälsa. Åtgärderna på miljöområdet grundar sig på principerna om försiktighet och förebyggande, samt principen om att förorenaren betalar.

Domstolen och miljön

[Se videon på YouTube](#)

År 2018 fann domstolen att Rumänien var skyldig att upphöra med olaglig dumpning av avfall och att stänga 68 olagliga deponier. År 2022 inledde kommissionen ett nytt fördragsbrottsförfarande mot samma medlemsstat, då den ansåg att Rumänien ännu inte hade fullgjort sina skyldigheter enligt domen från år 2018. Domstolen konstaterade att Rumänien fortfarande hade 31 olagliga deponier. **Rumänien förpliktades därför att betala** 1,5 miljoner euro och 600 euro per olaglig deponi för varje dags försening. När domstolen fastställde dessa böter **beaktade den hur allvarlig överträdelsen var, hur länge den pågått och Rumäniens betalningsförmåga**. Underlåtenheten att följa domen från år 2018 medförde en betydande risk för förorening och allvarliga konsekvenser för människors hälsa, på grund av utsläpp av skadliga ämnen i mark, luft och vatten.

⊕ Dom i målet *kommissionen/Rumänien* av den 14 december 2023 ([C-109/22](#))

Personuppgifter

Europeiska unionen har ett starkt och sammanhängande regelverk för skydd av personuppgifter. Behandlingen och lagringen av sådana uppgifter måste uppfylla de villkor för laglighet som föreskrivs i detta regelverk, och i synnerhet begränsas till vad som är absolut nödvändigt och inte innebära ett oproportionerligt intrång i rätten till respekt för privatlivet.

Domstolen i den digitala världen

[Se videon på YouTube](#)

Med stöd av dataskyddsförordningen begärde en medborgare att Österreichische Post, den största post- och logistikoperatören i Österrike, skulle lämna ut uppgifter till honom om identiteten på de mottagare till vilka denna operatör hade lämnat ut hans personuppgifter. Österrikes högsta domstol frågade EU-domstolen om dataskyddsförordningen ger den registrerade rätt att få veta mottagarnas faktiska identitet. Domstolen svarade att **den personuppgiftsansvarige är skyldig att, när personuppgifter har lämnats ut eller ska lämnas ut till mottagare, på den registrerades begäran uppge identiteten på dessa mottagare.** Det är endast när det (ännu) inte är möjligt att identifiera dessa mottagare som den personuppgiftsansvarige kan begränsa sig till att endast ange de aktuella kategorierna av mottagare. Detta gäller även om den personuppgiftsansvarige visar att begäran är uppenbart orgrundad eller orimlig.

[+](#) Dom i målet *Österreichische Post* av den 12 januari 2023 ([C-154/21](#))

År 2014 fick en anställd, som också var kund hos banken Pankki S, veta att andra anställda vid banken vid flera tillfällen hade konsulterat hans personuppgifter. Den anställda, som under tiden hade blivit uppsagd av Pankki S, tvivlade på att dessa konsulteringar var lagliga och begärde därför att Pankki S skulle uppge identiteten på de personer som hade tagit del av hans uppgifter, de exakta datumen och skälen för konsulteringarna. Pankki S vägrade att uppge de anställdas identitet med hänvisning till att denna information utgjorde dessa anställdas personuppgifter. Efter en fråga från en finsk domstol fastslog EU-domstolen att **alla registrerade har rätt att få kännedom om när och för vilket ändamål vederbörandes personuppgifter har konsulterats** och att det faktum att den registeransvarige bedriver bankverksamhet inte påverkar omfattningen av denna rättighet.

⊕ Dom i målet *Pankki S* av den 22 juni 2023 ([C-579/21](#))

Efter en fråga från Högsta förvaltningsdomstolen i Litauen fann EU-domstolen att direktivet om integritet och elektronisk kommunikation utgör hinder mot att, i utredningar om korruption inom den offentliga sektorn, använda uppgifter avseende elektronisk kommunikation som har lagrats av leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster och därefter gjorts tillgängliga för myndigheterna i syfte att bekämpa grov brottslighet. Dessutom får trafik- och lokaliseringssuppgifter som lagrats av leverantörer i syfte att bekämpa grov brottslighet och som görs tillgängliga för myndigheterna **inte i efterhand överförs till andra myndigheter i syfte att bekämpa tjänstefel med koppling till korruption.**

⊕ Dom i målet *Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra* av den 7 september 2023 ([C-162/22](#))

En patient bad sin tandläkare att kostnadsfritt ge honom en kopia av hans journal, men tandläkaren krävde att han skulle betala kostnaderna för att tillhandahålla kopian. Patienten ansåg att han hade rätt till en kostnadsfri kopia och väckte talan vid tysk domstol. Som svar på en begäran om förhandsavgörande erinrade domstolen om att en patient enligt dataskyddsförordningen har rätt att få en första kopia av sin patientjournal, i princip utan kostnad, och att den personuppgiftsansvarige endast kan kräva betalning för efterföljande kopior. En tandläkare är således skyldig att **kostnadsfritt tillhandahålla en första kopia av patientens uppgifter**, utan att patienten behöver motivera sin begäran.

⊕ Dom i målet *FT (Kopior av patientjournalen)* av den 26 oktober 2023 ([C-307/22](#))

Likabehandling och arbetsrätt

Det finns mer än 240 miljoner arbetstagare i Europeiska unionen. Ett stort antal medborgare drar därför direkt nytta av bestämmelserna i den europeiska arbetsrätten, som fastställer miniminormer för arbetsvillkor och sysselsättning och därmed kompletterar den politik som förs av medlemsstaterna.

EU-domstolen: en garant för likabehandling och skydd av minoriteters rättigheter

[\(+ Se videon på YouTube\)](#)

EU-domstolen på arbetsplatsen – skydd för arbetstagares rättigheter

[\(+ Se videon på YouTube\)](#)

Efter en fråga från en polsk domstol erinrade EU-domstolen om att **skyddet mot diskriminering** enligt direktiv 2000/78 om likabehandling i arbetslivet är **tillämpligt på all verklig yrkesverksamhet** som utövas inom ramen för ett stabilt rättsförhållande. Skyddet omfattar även en verksamhet som bedrivs av en egenföretagare som utför arbete på grundval av ett uppdragsavtal. Beslutet att säga upp och inte förnya ett sådant avtal försätter en egenföretagare i en situation som är jämförbar med situationen för en anställd som har blivit uppsagd. Domstolen betonade vidare att **avtalsfriheten inte kan motivera en vägran att ingå avtal med en person på grund av vederbörandes sexuella läggning.**

[\(+ Dom i målet TP \(Audiovisuell redigerare för statlig television\)](#) av den 12 januari 2023 [\(C-356/21\)](#)

En tysk pilot arbetade deltid för ett flygbolag och hans anställningsavtal innehöll bestämmelser om en grundlön som var beroende av flygtiden. Han kunde även erhålla extra ersättning om han fullgjorde ett visst antal flygtimmar under månaden och om arbetstiden överskridit vissa tröskelvärden som fastställdes i avtalet. Dessa tröskelvärden var desamma för heltidsarbetande och deltidsarbetande piloter. En tysk domstol frågade EU-domstolen om nationella regler som innebär att en deltidsarbetande måste arbeta lika många timmar som en heltidsarbetande för att få extra ersättning utgör förbjuden diskriminering enligt unionsrätten. EU-domstolen besvarade denna fråga jakande och betonade att den extra ersättning som betalas ut när ett visst antal arbetstimmar har överskridits inte får missgynna den deltidsarbetande arbetstagaren.

⊕ Dom i målet *Lufthansa CityLine* av den 19 oktober 2023 ([C-660/20](#))

En lokförare som var anställd av det ungerska nationella järnvägsbolaget Máv-Start ifrågasatte sin arbetsgivares beslut att inte bevilja honom en dygnsvila på minst elva sammanhängande timmar. Enligt direktivet om arbetstidens förläggning ska denna viloperiod beviljas arbetstagaren under varje 24-timmarsperiod, om denna period föregår eller följer på en veckovila eller en semesterperiod. Domstolen konstaterade att dygnsvila och veckovila utgör två fristående rättigheter som har olika syften. **Dygnsvilan ingår inte i veckovilan, utan tillkommer utöver denna, även om dygnsvilan direkt föregår veckovilan.** Arbetstagarna ska följaktligen tillförsäkras möjligheten att faktiskt åtnjuta var och en av dessa rättigheter.

⊕ Dom i målet *Máv-Start* av den 2 mars 2023 ([C-477/21](#))

Unionsmedborgarskap

Varje person som är medborgare i en medlemsstat i Europeiska unionen är per automatik också unionsmedborgare. Unionsmedborgarskapet ska komplettera och inte ersätta det nationella medborgarskapet. Europeiska unionens medborgare åtnjuter särskilda rättigheter som garanteras genom de europeiska fördragen.

Dottern till en dansk mor och en amerikansk far hade sedan sin födsel i Förenta staterna både danskt och amerikanskt medborgarskap. Hon ansökte vid 22 års ålder i Danmark om att få behålla sitt danska medborgarskap, men ansökan avslogs med stöd av tillämpliga danska bestämmelser. En dansk domstol vände sig till EU-domstolen och frågade om dessa bestämmelser var förenliga med unionsrätten. EU-domstolen slog fast att Danmark i princip får föreskriva att danska medborgare som är födda utomlands och som aldrig har bott i landet förlorar sitt danska medborgarskap vid 22 års ålder. Denna åtgärd måste emellertid vara förenlig med proportionalitetsprincipen då den även medför en förlust av unionsmedborgarskapet. Så är fallet om den berörda personen inte är medborgare i en annan medlemsstat. **Unionsrätten utgör således hinder mot en definitiv förlust av danskt medborgarskap och således av unionsmedborgarskapet om den berörda personen inte har informerats om** eller har beretts möjlighet att begära en individuell prövning av konsekvenserna av nämnda förlust.

⊕ Dom i målet *Udlændinge- og Integrationsministeriet* av den 5 september 2023 ([C-689/21](#))

Migration

Europeiska unionen har antagit en uppsättning regler för att inrätta en effektiv, humanitär och säker europeisk migrationspolitik. Det gemensamma europeiska asylsystemet fastställer miniminormer för behandlingen av alla asylsökande och deras ansökningar i hela unionen.

Två syriska medborgare, X och Y, gifte sig i Syrien år 2016 och fick två barn. År 2019 lämnade Y Syrien och begav sig till Belgien, medan X och de båda barnen stannade kvar i Syrien. År 2022 beviljade de belgiska myndigheterna Y flyktingstatus i Belgien. X:s och barnens advokat ansökte per e-post om familjeåterförening för att ansluta sig till Y i Belgien och uppgav att de svåra omständigheterna i nordvästra Syrien hindrade dem från att bege sig till en belgisk diplomatisk beskickning för att lämna in sin ansökan där. Utlänningsmyndigheten svarade att det enligt belgisk lagstiftning inte var möjligt att lämna in ansökningar per e-post och uppmanade X och hennes barn att kontakta den belgiska ambassaden. Efter en fråga från en belgisk domstol slog EU-domstolen fast att **den belgiska lagstiftning som kräver att en ansökan om familjeåterförening ska inges personligen på en diplomatisk beskickning strider mot unionsrätten**. Lagstiftningen får dock innehålla krav på personlig inställelse i ett senare skede.

⊕ Dom i målet *Afrin* av den 18 april 2023 ([C-1/23 PPU](#))

Ungern införde en lag som krävde att tredjelandsmedborgare eller statslösa personer som befann sig på ungerskt territorium eller vid landets gränser först måste ta sig till en av Ungerns ambassader utomlands, i Serbien eller i Ukraina, för att där lämna in en avsiktsförklaring och få tillstånd att resa in i landet, innan de kunde ansöka om internationellt skydd. Domstolen slog fast att **Ungern hade skapat orimliga hinder för asylsökande, i strid med unionens grundläggande principer, genom att göra asylansökan överdrivet komplicerad**. Denna åtgärd kunde inte motiveras av kampen mot smittsamma sjukdomar i samband med covid-19-pandemin, eftersom den var oproportionerlig i förhållande till det eftersträlvade målet.

⊕ Dom i målet *kommissionen/Ungern* av den 22 juni 2023 ([C-823/21](#))

Rättsstaten

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och fördraget om Europeiska unionen nämner uttryckligen rättsstatsprincipen som ett av medlemsstaternas gemensamma värden. Domstolarnas oberoende och opartiskhet är en viktig del av rättsstatsprincipen.

Respekt för rättsstatsprincipen i Europeiska unionen

 [Se videon på YouTube](#)

Kommissionen väckte talan vid EU-domstolen och bestred den polska reformen av rättsväsendet från december 2019. Domstolen biföll kommissionens talan och erinrade om att **medlemsstaterna, med hänsyn till rättsstatsprincipen, är skyldiga att avvärja varje försämring av sin lagstiftning om rättsväsendets organisation**. Domstolen konstaterade att det är oförenligt med unionsrätten att nationella domare, som ska tillämpa unionsrätten, riskerar att få frågor som rör deras ställning och tjänsteutövning prövade av en domstol som inte uppfyller kraven på oavhängighet och opartiskhet. Vidare får nationella domare inte hindras från att bedöma huruvida en domstol uppfyller kraven på ett effektivt domstolsskydd enligt unionsrätten, vid behov genom att hänskjuta frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande. Slutligen fann domstolen att nationella bestämmelser som innebär att domare är skyldiga att uppge om de tillhör en förening, en ideell stiftelse eller ett politiskt parti och att denna information ska offentliggöras på internet strider mot skyddet av personuppgifter och respekten för privatlivet.

 Dom i målet *kommissionen/Polen* av den 5 juni 2023 ([C-204/21](#))

Immateriella rättigheter

Unionens lagstiftning för att skydda immateriella rättigheter (upphovsrätt) och industriella rättigheter (varumärkesrätt, mönsterskydd, patenträtt) förbättrar företagens konkurrenskraft genom att främja en miljö som gynnar kreativitet och innovation.

Immaterialrätten och Europeiska unionens tribunal

 [Se videon på YouTube](#)

Ansökan om internationell registrering av ordkännetecknet "EMMENTALER" avslogs av Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO). *Emmentaler Switzerland* överklagade detta beslut, vilket återigen fastställdes av EUIPO med motiveringen att varumärket var beskrivande. Genom sin dom ogillade tribunalen *Emmentaler Switzerland*s överklagande, med motiveringen att den tyska allmänheten omedelbart uppfattar kännetecknet EMENTALER som en beteckning för en sorts ost, vilket gör det till ett beskrivande varumärke. **För att ett kännetecken ska nekas registrering räcker det att kännetecknet är beskrivande i en del av unionen.** Ordet "EMMENTALER" kan således inte åtnjuta skydd som EU-varumärke för ost.

 Domi målet *Emmentaler Switzerland/EUIPO (EMMENTALER)* av den 24 maj 2023 ([T-2/21](#))

En italiensk tillverkare av karnevalskläder överklagade registreringen av Batman-logotypen som ett EU-varumärke till tribunalen. Tribunalen fann att den bevisning som denna italienska tillverkare hade lagt fram inte var tillräcklig för att visa att varumärket, som föreställer en fladdermus i en oval ram, saknar särskiljningsförmåga. Det är **denna särskiljningsförmåga som gör det möjligt för allmänheten att förknippa de varor som omfattas av varumärket med utgivaren av Batman, DC Comics, och att särskilja dem från andra företags varor.**

 Dom i målet *Aprile e Commerciale Italiana/EUIPO - DC Comics* av den 7 juni 2023 ([T-735/21](#))

I en tvist mellan rumänska upphovsrättsorganisationer och ett flygbolag slog domstolen fast att det utgör en överföring till allmänheten enligt unionsrätten att spela ett musikaliskt verk som bakgrundsmusik i ett transportmedel för passagerare. Enbart installation av högtalarutrustning i ett transportmedel och, eventuellt, en programvara som gör det möjligt att spela bakgrundsmusik utgör däremot inte någon överföring. **Unionsrätten utgör följaktligen hinder mot nationella bestämmelser som innebär att det föreligger en presumtion för överföring av musikaliska verk till allmänheten enbart på grund av att det finns högtalarsystem i transportmedlen.**

⊕ Dom i målet *Blue Air Aviation* och domen *UPFR* av den 20 april 2023 (förenade målen [C-775/21](#) och [C-826/21](#))

Till följd av en tvist vid Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO) angående registreringen av ett tredimensionellt kännetecken bestående av formen på en Vespa-skoter, inkom Piaggio med ett överklagande till tribunalen. Piaggio hade lagt fram flera relevanta bevis vid EUIPO, såsom opinionsundersökningar, uppgifter om försäljningsvolym, samt förekomsten av "Vespa" på Museum of Modern Art i New York, användningen av "Vespa"-skotrar i världsberömda filmer, såsom "Prinsessa på vift", och förekomsten av "Vespa"-klubbar i flera medlemsstater. Enligt Piaggio vittnade dessa omständigheter om "Vespas" ikoniska karaktär och således om dess igenkänningsfaktor i hela unionen. **Tribunalen gav Piaggio rätt och fann att bevisen visade att varumärket förvärvat särskiljningsförmåga genom användning i hela unionen.**

⊕ Dom i målet *Piaggio & C./EUIPO - Zhejiang Zhongneng Industry Group* av den 29 november 2023 ([T-19/22](#))

Restriktiva åtgärder och utrikespolitik

Restriktiva åtgärder eller ”sanktioner” är ett viktigt instrument i EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik för att skydda unionens värden, grundläggande intressen och säkerhet. Sanktionerna syftar till att få de berörda enheterna eller personerna att ändra sin politik eller sitt beteende.

Belaeronavigatsia, ett belarusiskt statsägt företag med ansvar för luftrumsreglering, upptogs i Europeiska unionens råds sanktionsförteckning på grund av sitt ansvar för omdirigeringen den 23 maj 2021 av flyg FR4978 till Minsks flygplats, vilket ledde till att två regimmotståndare som befann sig ombord (Raman Pratasevitj och Sofia Sapega) arresterades. **Tribunalen, som för första gången tolkade begreppet ”ansvariga för repressalier”, ogillade Belaeronavigatsias talan** med motiveringen att det statsägda bolaget inte kunde ha varit omedvetet om att denna omdirigering bidrog till repressalierna mot civilsamhället och den demokratiska oppositionen i Belarus.

⊕ Dom i målet *Belaeronavigatsia/rådet* av den 17 februari 2023 ([T-536/21](#))

Som svar på Rysslands olagliga annektering av Krim och staden Sevastopol i mars 2014 antog Europeiska unionens råd en rad restriktiva åtgärder den 17 mars 2014. Efter utbrottet av Rysslands fullskaliga krig mot Ukraina i februari 2022 uppförde rådet regeringsmedlemmar, banker, affärsmän och ledamöter av den federala församlingen (*statsduman*) i förteckningarna över personer och enheter som omfattas av dessa restriktiva åtgärder. I förteckningarna förde rådet även upp Violetta Prigozjina, mor till Jevgenij Prigozjin, som ansågs bära ansvaret för att legosoldater från Wagner-gruppen satts in för att strida för Ryssland i Ukraina. Tribunalen biföll yrkandet om ogiltigförklaring av rådets åtgärder mot Violetta Prigozjina och **fann att hon uppförts i förteckningarna endast på grund av sina familjeband till sonen**, vilka inte var tillräckliga för att motivera sådana åtgärder.

⊕ Dom i målet *Prigozjina/rådet* av den 8 mars 2023 ([T-212/22](#))

Till följd av att de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen och demokratin försämrats i Venezuela antog Europeiska unionens råd 2017 restriktiva åtgärder på grund av situationen i landet. År 2019 avvisade tribunalen den talan som Venezuela väckt mot dessa åtgärder, med motiveringen att denna stats rättsliga ställning inte påverkades direkt av de omtvistade rättsakterna. Venezuela överklagade tribunalens dom till domstolen, som år 2021 upphävde denna dom och återförvisade målet till tribunalen för förnyad prövning. I sin dom från år 2023 **ogillade tribunalen samtliga grunder som Venezuela framfört till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring av de restriktiva åtgärderna.**

⊕ Dom i målet *Venezuela/rådet* av den 13 september 2023 ([T-65/18 RENV](#))

Roman Arkadjevitj Abramovitj är en affärsman med ryskt, israeliskt och portugisiskt medborgarskap. Han är huvudaktieägare i moderbolaget i koncernen Evraz, en av de största koncernerna inom den ryska stål- och gruvsektorn och en av Rysslands största skattebetalare. Till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina fryste rådet tillgångar och förbjöd inresa till eller transitering genom Europeiska unionen för ledande affärsmän som utövar verksamhet i ekonomiska sektorer som utgör en betydande inkomstkälla för den ryska regeringen. Roman Arkadjevitj Abramovitj väckte talan vid tribunalen och bestred beslutet att föra upp och låta honom kvarstå i förteckningarna över personer som omfattas av restriktiva åtgärder avsedda att intensifiera trycket på Ryssland. **Tribunalen ogillade Roman Arkadjevitj Abramovitjs talan och upprätthöll således de restriktiva åtgärderna mot honom.**

⊕ Dom i målet *Abramovitj/rådet* av den 20 december 2023 ([T-313/22](#))

Handelspolitik

Handelspolitiken omfattas av EU:s exklusiva befogenhet. Unionen antar handelspolitisk lagstiftning och ingår internationella handelsavtal. Tack vare att unionen uppvisar en enad front i globala sammanhang har den en stark position inom den internationella handeln.

År 2020 höjde Förenta staterna importtullarna på vissa europeiska aluminium- och stålprodukter. Kommissionen svarade med att anta en förordning om tilläggstullar på import till Europeiska unionen av vissa produkter med ursprung i Förenta staterna. Zippo Manufacturing Co., en amerikansk tillverkare av stormtändare vars produkter var föremål för dessa tilläggstullar, bestred denna åtgärd vid tribunalen, som ogiltigförklarade förordningen. Tribunalen ansåg nämligen att **kommissionen hade åsidosatt Zippos rätt att yttra sig och således även hade åsidosatt principen om god förvaltningssed**. Kommissionen borde ha låtit Zippo yttra sig innan den införde tilläggstullarna, eftersom den redan dessförinnan visste att det var främst Zippos tändare som berördes av dessa tullar.

⊕ Dom i målet *Zippo Manufacturing m.fl./kommissionen* av den 18 oktober 2023 ([T-402/20](#))

Förhandsbesked i skattefrågor (*Tax rulings*)

Direkta skatter omfattas i princip av medlemsstaternas befogenhet. Icke desto mindre måste dessa skatter vara förenliga med det unionsrättsliga regelverket, däribland förbudet mot statligt stöd. Unionen övervakar att de förhandsbesked i skattefrågor (*tax rulings*) som meddelas i medlemsstaterna och som beviljar företag en särskild skattebehandling är lagenliga.

Genom ett förhandsbesked (*tax ruling*) från år 2003 godtog de luxemburgska myndigheterna Amazon-koncernens förslag angående den bolagsskattemässiga behandlingen av ett dotterbolag i Luxemburg. Kommissionen fann att förhandsbeskedet utgjorde ett statligt stöd som var oförenligt med den inre marknaden. Till följd av Luxemburgs och Amazons respektive talan, ogiltigförklarade tribunalen kommissionens beslut. Tribunalen fann att kommissionen inte hade styrkt att Amazons dotterbolags skattebörda otillbörligt hade minskats. **Domstolen ogillade kommissionens överklagande av tribunalens dom med motiveringen att kommissionen hade fastställt referenssystemet felaktigt** vid bedömningen av förekomsten av sådant stöd.

⊕ Dom i målet *kommissionen/Amazon.com m.fl.* av den 14 december 2023 ([C-457/21 P](#))

År 2018 konstaterade kommissionen att de luxemburgska skattemyndigheterna hade meddelat förhandsbesked i skattefrågor till Engie-koncernen, vilka enligt kommissionen hade gjort det möjligt för Engie att undgå beskattning på dess dotterbolags vinster i Luxemburg. Kommissionen fann att dessa förhandsbesked utgjorde statligt stöd som var oförenligt med den inre marknaden. Sedan tribunalen ogillat deras respektive talan överklagade Engie och Luxemburg till domstolen, som slog fast att **kommissionen hade fastställt referenssystemet felaktigt vid bedömningen av huruvida skatteåtgärderna var selektiva och således vid kvalificeringen av åtgärderna som statligt stöd.**

⊕ Dom i målet *Luxemburg/kommissionen* och dom i målet *Engie Global LNG Holding m.fl. /kommissionen* (förenade målen [C-451/21 P](#) och [C-454/21 P](#))

Konkurrens

Europeiska unionen säkerställer efterlevnaden av regler som skyddar den fria konkurrensen. Åtgärder som syftar till eller resulterar i att konkurrensen på den inre marknaden begränsas eller snedvrids är förbjudna och kan beivras med böter.

Kommissionen undersökte geoblockeringen för vissa videospel för PC på Steam-plattformen. Kommissionen fann att operatören av denna plattform, Valve, och fem spelutgivare – Bandai, Capcom, Focus Home, Koch Media och ZeniMax – hade åsidosatt unionens konkurrenslagstiftning. Kommissionen ansåg att Valve och de fem utgivarna hade deltagit i en rad konkurrensbegränsande avtal eller samordnade förfaranden. Dessa syftade enligt kommissionen till att begränsa gränsöverskridande försäljning genom att införa territoriella kontrollfunktioner, särskilt i de baltiska länderna och i vissa länder i Central- och Östeuropa. Valve väckte talan vid tribunalen mot kommissionens beslut. Tribunalen ogillade talan. Den fann **att kommissionen korrekt hade fastställt att det fanns ett avtal mellan Valve och var och en av de fem utgivarna som syftade till att begränsa parallellimport** genom geoblockering av aktiveringsnycklarna för de aktuella videospelen på Steam-plattformen. Denna geoblockering syftade till att förhindra att videospel som distribuerades i vissa länder till låga priser, köptes av distributörer eller användare i andra länder där priserna var klart högre.

⊕ Dom i målet *Valve Corporation/kommissionen* av den 27 september 2023 ([T-172/21](#))

Tillgång till handlingar

Öppenhet i den offentliga förvaltningen utgör en av unionens grundprinciper. Varje enskild medborgare eller juridisk person i unionen kan därför som regel få tillgång till institutionernas handlingar. I vissa fall kan dock sådan tillgång vägras om det är motiverat.

I detta mål begärde Emilio De Capitani tillgång till vissa handlingar som utväxlats inom arbetsgruppen för bolagsrätt vid Europeiska unionens råd angående lagstiftningsförfarandet för att ändra direktiv 2013/34 om årsbokslut. Rådet nekade tillgång med motiveringen att ett utlämnande allvarligt skulle undergräva dess beslutsförfarande, samtidigt som det ansåg att informationen var för känslig och för teknisk för att kunna lämnas ut. Emilio De Capitani väckte talan vid tribunalen mot detta beslut. Tribunalen prövade hur det, inom ramen för Europeiska unionens lagstiftningsförfaranden, är möjligt att förena principerna om offentlighet och öppenhet med undantaget från skyldigheten att lämna ut handlingar för att skydda beslutsprocessen. Tribunalen framhöll att allmänheten, i ett system som grundas på principen om demokratisk legitimitet, måste kunna ställa lagstiftaren till svars för dess handlingar. **För att medborgarna ska kunna utöva sina demokratiska rättigheter krävs att de har möjlighet att i detalj följa beslutsförfarandet inom de institutioner** som deltar i lagstiftningsprocessen. Tribunalen ogiltigförklarade därför rådets beslut att inte ge tillgång till arbetsdokumenten om direktivet.

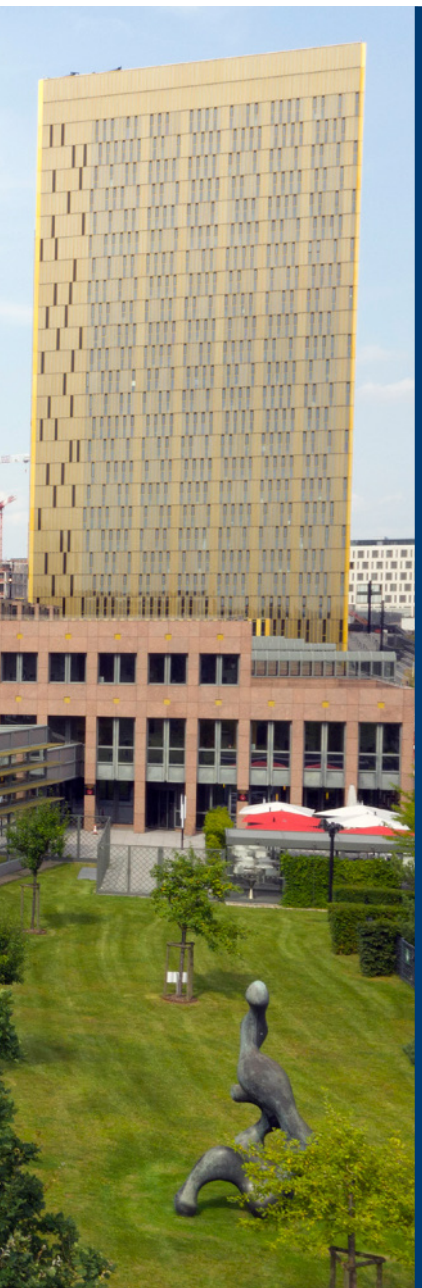

⊕ Dom i målet *De Capitani/rådet* av den 25 januari 2023 ([T-163/21](#))

Genom den sammanställning av rättsfallsresuméer som utarbetas av direktoratet för forskning och dokumentation ges yrkesverksamma jurister tillgång till domstolens och tribunalens [urval av årets viktigaste avgöranden](#) och [månadsbulletin om rättspraxis](#).

3

Administration
i rättskipningens tjänst

| A Förord av domstolens justitiesekreterare

Alfredo Calot Escobar

Domstolens justitiesekreterare

Domstolens justitiesekreterare, tillika institutionens generalsekreterare, är chef för domstolens administrativa avdelningar under ordförandens överinseende.

Under hela år 2023 har Europeiska unionens domstol beslutsamt fortsatt sitt utvecklingsarbete. Detta arbete har inte bara skett för att förbereda för framtida utmaningar, utan också för att ta tillvara alla de möjligheter som ligger framför oss.

När det kommer till den dömande verksamheten, så fortgick under hela året det lagstiftningsförfarande som syftar till att genomföra en partiell överföring till tribunalen av behörigheten att meddela förhandsavgöranden. En politisk överenskommelse nåddes i december. Parallellt med detta förfarande har vi arbetat aktivt för att se till att reformen genomförs på ett smidigt sätt när tiden väl är inne. Vid en historisk tillbakablick på den dialog vi fört med nationella domstolar kommer denna reform att framstå som ett avgörande ögonblick och ett viktigt steg att ytterligare effektivisera den rättskipande verksamheten vid institutionen.

Vid sidan av dessa förberedelser inför denna behörighetsöverföring har domstolen koncentrerat sina resurser på att få till stånd en effektiv och ordnad integrering av ny teknik. Som en del av denna process blev vi den första EU-institutionen att utveckla en [strategi för integrering av verktyg som bygger på artificiell intelligens](#). Detta innebar bland annat inrättande av en AI-kommitté med uppgift att övervaka de etiska aspekterna av användningen av AI inom institutionen och att fastställa tydliga gränser för dess tillämpning. AI-kommittén består av ledamöter från domstolen och tribunalen och har i uppgift att se till att de tekniska lösningar som institutionen väljer för att integrera AI-baserade verktyg är både etiskt godtagbara och i linje med domstolens principer. För att främja en kultur av ansvarsfull och säker användning av AI-verktyg utfärdade kommittén, som ett första steg, riktlinjer till personalen om användningen av AI.

AI-verktygen är redo att införlivas i vårt framtida målhanteringssystem. De kommer inte bara att göra det möjligt för institutionen att utnyttja den senaste tekniken, utan även bana väg för att skapa ett övergripande

och helt integrerat system, utformat för att effektivisera våra arbetsflöden och automatisera en lång rad repetitiva uppgifter. Med denna helhetssyn kommer den enorma mångfald av sakkunskap som vår personal besitter ytterligare att främjas, utvecklas och nyttjas, vilket även kommer att ge oss möjlighet att ägna mer tid åt intellektuellt stimulerande och värdeskapande uppgifter.

Det gångna året har inte enbart ägnats åt att lägga grunden för framtiden, utan har också gett tillfälle att åskådliggöra vårt engagemang när det gäller att upprätthålla de värden som domstolen grundas på. Ett av dessa värden, som genomsyrat vår institution sedan starten, är mångfald – kulturell såväl som språklig, men även av rättsliga traditioner.

Mångspråkighetens trädgård har uppförts för att hylla den levande språkliga mosaik som vår institution består av och är nu en symbol för domstolens engagemang för mångfald och jämställdhet. Förutsättningen för att uppnå denna mångfald är dock att institutionen har förmågan att locka till sig talanger från alla medlemsstater.

I detta syfte har fortsatta diskussioner förts på interinstitutionell nivå för att öka Luxemburgs attraktionskraft som arbetsort. Diskussionerna bedrevs med stor beslutsamhet under hela 2023. Inom ramen för detta projekt antog kollegiet bestående av generalsekreterarna och förvaltningscheferna för EU:s institutioner och organ med säte i Luxemburg en rad pragmatiska åtgärder för att främja Luxemburg som arbetsort, underlätta integrationen av nyanlända och praktikanter samt undanröja hinder som kan avhålla medborgare i alla medlemsstater från att arbeta för EU:s institutioner med säte i Storhertigdömet.

I sin ständiga strävan efter att uppnå en rättvis geografisk spridning bland personalen beslutade domstolen att inleda pilotprojekt – direkt i medlemsstaterna – för att öka medvetenheten om vikten av geografisk balans och för att främja karriärer inom institutionerna. Ett utmärkt exempel är ett besök i Lettland, där en delegation bestående av ledamöter och högre chefer förde fruktbara diskussioner med företrädare för bland annat rättsväsendet, regeringen, den akademiska världen och medier. Syftet var att presentera domstolens uppdrag, göra reklam för karriärmöjligheter och stödja juridisk och språklig utbildning som är relevant för arbetet vid vår institution.

Under år 2023 har domstolens visat på stort engagemang för arbete inom offentlig verksamhet. Det gångna året har samtidigt gett oss tillfälle att se vår potential utifrån nya perspektiv. Vi har påbörjat en resa för att omdefiniera inte bara hur vi arbetar, utan också hur vi ser på vår framtid. En framtid där vår institution både anpassar sig till förändringar, men även driver dem, i samma anda av kompetens, mångfald, framtidssträvande och engagemang som alltid har varit vårt kännetecken.

| B Minnesvärda händelser under året

Europeiska unionens domstol riktar strålkastarljuset mot mångspråkigheten

Mångspråkigheten, som är förankrad i fördragen, är ett av det europeiska samarbetets grundläggande värden. Den är en förutsättning för insyn i unionsinstitutionernas arbete och för unionsrättens tillämpning, samt vittnar om en djupgående respekt för nationella identiteter och kulturer.

Mångspråkigheten är en integrerad del av förfarandet vid Europeiska unionens domstol och bidrar till att uppfylla demokratiska krav, genom att säkerställa tillgång till unionsdomstolen på lika villkor och genom att ge varje unionsmedborgare möjlighet att tillgodogöra sig dess rättspraxis. Domstolens språktjänst översätter handlingar och tolkar förhandlingar, vilket gör det möjligt för domstolen att arbeta på unionens 24 officiella språk och dagligen hantera upp till 552 språkkombinationer. Ingen annan rättskipande institution i världen har ett liknande system med fullständig mångspråkighet. Att omsätta mångspråkigheten i praktiken är en ständig utmaning, som bara kan bemästras genom en rigorös och effektiv användning av mänskliga och tekniska resurser.

Sedan några år tillbaka har domstolen reflekterat över hur den kan främja mångspråkigheten och förklara hur den tar sig uttryck i praktiken vid institutionen. Detta har gett upphov till ett flertal initiativ för att öka medvetenheten om mångspråkighetens betydelse, särskilt i den juridiska och akademiska världen.

På Europadagen 2023, det vill säga den 9 maj, invigdes **Mångspråkighetens trädgård** inom ett markområde som ligger i anslutning till domstolens lokaler och som frigjorts sedan Europeiska kommissionens tidigare administrationskomplex rivits. Detta nya grönområde har skapats i samarbete med de Luxemburgska myndigheterna och är tillägnat mångspråkigheten. Trädgården är öppen för allmänheten och avsedd för kulturella evenemang. Den bidrar också till att bevara den biologiska mångfalden i stadsmiljön genom att främja framväxten av biotoper tack vare sin stora artvariation. Denna trädgård ligger på Kirchbergplatån, där många av unionens institutioner finns, och är en hyllning till unionens språkliga mångfald och till värdlandet Luxemburg,

som under många århundraden präglats av mångspråkighet.

Detta år publicerades också ett **verk i tre volymer**, översatt till unionens alla officiella språk, om mångspråkighet vid domstolen och i hela unionen. I detta verk behandlas de olika aspekterna av institutionens språkordning och läsaren får en inblick i hur mångspråkigheten omsätts i praktiken med hjälp av tjänsteavdelningarna för tolkning och juridisk översättning. Den andra volymen, med titeln "Mångspråkiga resedagböcker", innehåller bidrag från ledande personligheter inom mycket varierande områden – domare, filosofer, filologer och politiker – från de 27 medlemsstaterna. Dessa resedagböcker, skrivna på samtliga unionens språk, ger läsaren en inblick i mångspråkighetens många uttryck och de utmaningar den för med sig i hela Europa. Denna publikation, som blir tillgänglig för allmänheten under 2024, är avsedd att vara ett diskussionsunderlag och en inspirationskälla för alla som är intresserade av språk och Europeiska unionens flerspråkiga verksamhet. Slutligen anordnades ett **symposium** där de som bidragit till publikationen träffade ledande representanter för domstolen och andra EU-institutioner, för att tillsammans reflektera över temat "Kvalitativ mångspråkighet under snabb teknisk utveckling".

Tillgänglighet och inkludering – en gemensam angelägenhet

Funktionshindrade personers rättigheter och förbudet mot alla former av diskriminering stadfästs i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, fördragen, Europeiska sociala stadgan, samt Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Europeiska unionen anslöt sig till år 2010 och således utgör en integrerad del av unionsrätten.

Respekten för principen om jämlikhet och icke-diskriminering har alltid ingått bland de värderingar som präglar domstolen som institution. Visst arbete kvarstår emellertid för att tillgänglighet och inkludering av funktionshindrade personer verkligen ska bli "en gemensam angelägenhet". Domstolen har därför lanserat ett ambitiöst **avdelningsövergripande** projekt, så att alla ska kunna bidra till att skapa en mer inkluderande miljö.

De åtgärder som vidtagits och de som kvarstår att genomföra täcker ett brett spektrum av områden: rekrytering av och stöd till funktionshindrade kollegor och deras assistenter, anpassning av lokalerna, digital tillgänglighet och tillgång till information, samt kommunikation, medvetandehöjande åtgärder och utbildning.

Framför allt skapas en tydlig ram vid domstolen för att tillhandahålla personal och arbetssökande med funktionshinder de **anpassningar som krävs för att underlätta deras arbete och möjligheter till anställning** inom institutionen. Sådana anpassningar kan bland annat bestå i tekniska lösningar, förbättringar av arbetsmiljön, stödåtgärder eller omorganisering av arbetsuppgifter och arbetstider.

Vidare har ett antal åtgärder vidtagits för att optimera den **fysiska tillgängligheten** till domstolens lokaler för såväl personal, advokater och ombud, som frilanstolkar och besökare i allmänhet. Domstolsbyggnadernas entréer har byggts om och evakueringsförfarandet har förbättrats. De särskilda hjälpmedel som framtagits för förhandlingssalarna utvärderas på nytt. En långsiktig handlingsplan ska säkerställa att institutionens lokaler uppfyller nya standarder för tillgänglighet.

Den **digitala tillgängligheten och tillgången till information** riktar sig till både intern personal och externa användare. Webbplatsen CVRIA genomgår löpande förbättringar vad gäller struktur, funktionalitet och innehåll, och tillgängligheten för funktionshindrade personer har redan från början integrerats "by design" i domstolens framtida digitala arbetsmiljö. Alltsedan år 2021 uppfyller domstolens rättsfallssamling de gällande tillgänglighetsrekommendationerna och kan läsas med hjälp av tekniska hjälpmedel.

Initiativ för ökad medvetenhet, information och utbildning genomförs också regelbundet för att främja inkludering, ömsesidig respekt och samarbete, samt stöd till funktionshindrade personer och deras assistenter.

Katia Vermeire

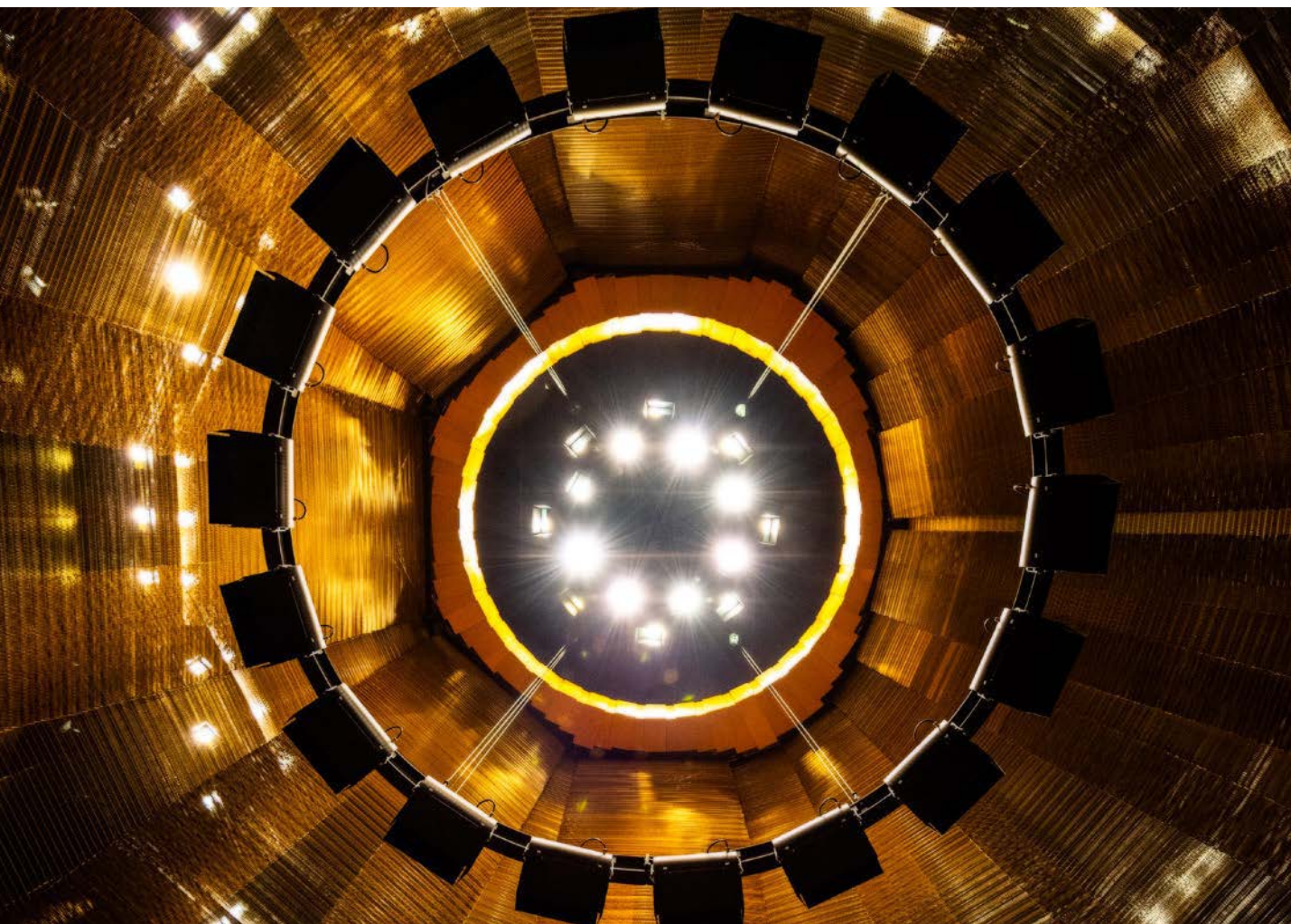
Assistent vid avdelningen för forskning och dokumentation

”Så snart domstolens projekt för tillgänglighet och inkludering av funktionshindrade personer lanserades anmälde jag mig för att bidra med mina erfarenheter, eftersom funktionshinder fortfarande inte uppmärksammas i tillräcklig utsträckning i normsamhället. Detta projekt ligger mig särskilt varmt om hjärtat. Eftersom jag själv är funktionshindrad vill jag gärna dela med mig av mina erfarenheter till människor i liknande situationer.

Det är viktigt att öka medvetenheten bland medborgarna och bland våra kollegor. Innan jag själv drabbades av nedsatt rörlighet hade jag ingen aning om de hinder som personer med funktionsnedsättning och deras assistenter ständigt måste övervinna.

Låt oss vara solidariska. Om vi alla lägger manken till kan vi skapa en arbetsmiljö som inte bara är tillgänglig för alla, utan också rättvis.”

Artificiell intelligens: domstolens strategi för användningen av AI

Domstolen har under många år följt utvecklingen av artificiell intelligens och ny teknik, för att ta del av tekniska landvinningar som kan öka effektiviteten i institutionens verksamhet.

Sedan 2019 har **innovationslabbet** vid direktoratet för informationsteknik stöttat domstolen i dess digitala omvandling. Tillsammans med de berörda tjänsteavdelningarna identifierar, analyserar och testar innovationslabbet olika tekniska verktygs funktioner och egenskaper. Den framtida användningen av dessa verktyg måste ske på ett säkert sätt med iakttagande av sekretess och skydd av personuppgifter. Sedan innovationslabbet skapades har ett trettiofem idéer lagts fram, ett tjugotal har testats och några är redan i bruk eller under framtagning.

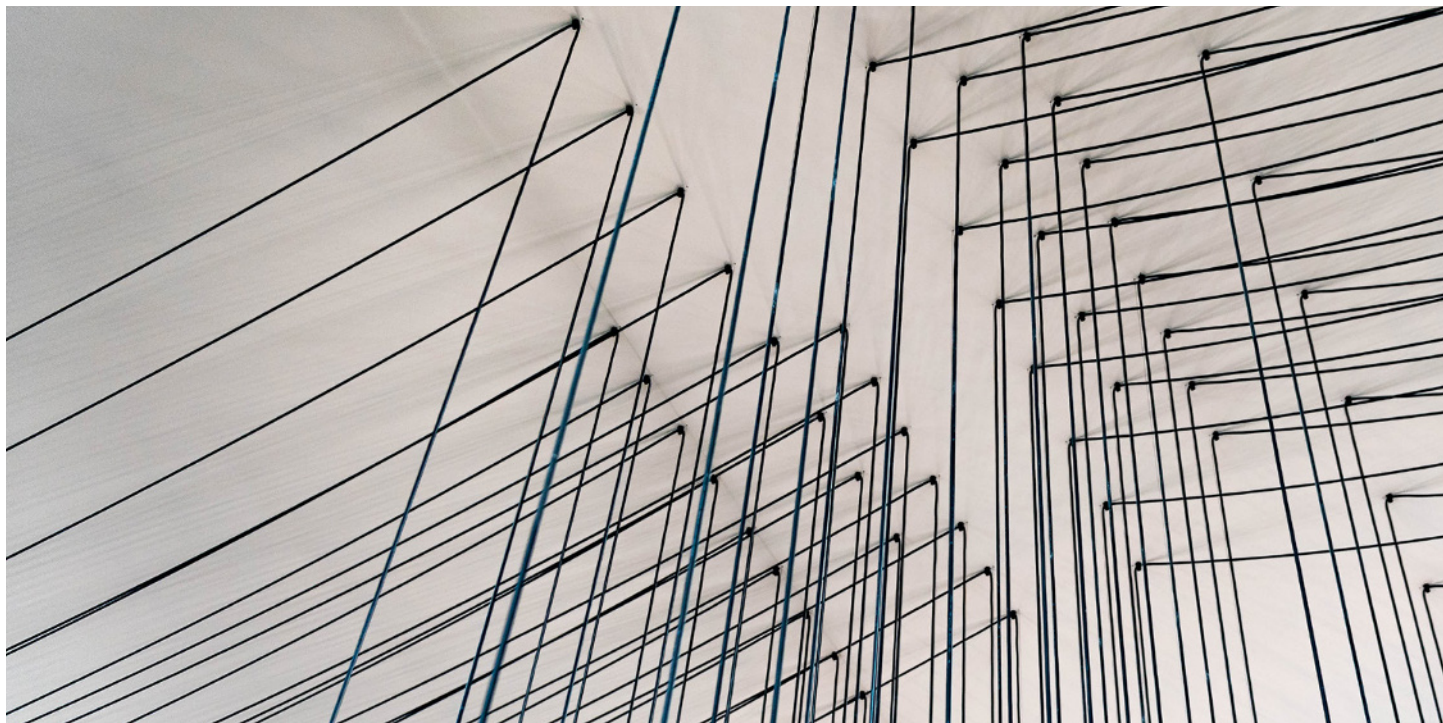
För att till fullo kunna utnyttja de lovande funktioner som den nya tekniken erbjuder och för att förbereda för dess integrering, antog domstolen i juni 2023 en "[Strategi för integrering av verktyg som bygger på artificiell intelligens](#) i verksamheten vid Europeiska unionens domstol". Användningen av dessa verktyg måste inte bara kunna garantera en säker uppgiftshantering, utan måste också vara förenlig med grundläggande rättigheter och etik.

Som den första av de europeiska institutionerna att anta en sådan strategi, och långt före förslaget till europeisk lagstiftning om artificiell intelligens (AI Act) antogs, identifierade domstolen tre huvudmål:

- förbättra effektiviteten och ändamålsenligheten i de administrativa och rättsliga förfarandena,
- förbättra kvaliteten och enhetligheten i de rättsliga avgörandena, och
- förbättra tillgången till rättslig prövning och öppenheten gentemot unionsmedborgarna.

En etikkommitté, **AI Management Board** (AIMB), har inrättats med huvuduppgiften att fastställa riktlinjer och begränsningar för användningen av verktyg som bygger på artificiell intelligens. Denna kommitté övervakar inköp, utveckling och användning av dessa verktyg i enlighet med de principer som anges i strategin. Dessa principer omfattar rättvisa, opartiskhet och icke-diskriminering, öppenhet, spårbarhet, sekretess för uppgifter, respekt för privatlivet och personuppgifter, mänsklig övervakning och kontinuerlig utveckling.

För detta ändamål antog domstolen under 2023 riktlinjer för användningen av verktyg som bygger på teknik för artificiell intelligens.

Förstärkt rättsligt samarbete inom unionen: partnerskap med det europeiska nätverket för rättslig utbildning

Samarbetet och dialogen med de nationella domstolarna står i centrum för domstolens uppdrag. Ett konkret exempel på detta samarbete är kontakten med det europeiska nätverket för rättslig utbildning ([EJTN](#)), vilken sträcker sig mer än 15 år tillbaka i tiden. Nätverket grundades år 2000 i enlighet med Europeiska rådets tillkännagivande i Tammerfors (Finland), för att främja skapandet av ett europeiskt område med rättvisa och har etablerat sig som en viktig aktör när det gäller utbildning av rättstillämpare, särskilt nationella domare och åklagare. Nätverket omfattar nu samtliga europeiska institutioner för fortbildning inom rättsväsendet. För att framhäva sitt engagemang för detta partnerskap med EJTN, antog domstolen under 2023 en **deklaration** med titeln "Skapandet av en bärkraftig europeisk rättskultur i samarbete med Europeiska nätverket för rättslig utbildning".

Skapandet av en bärkraftig europeisk rättskultur i samarbete med Europeiska nätverket för rättslig utbildning

Under de senaste 70 åren har Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) fört en dialog med de nationella domstolarna.

Som en del av denna dialog har vi etablerat ett starkt partnerskap med EJTN. EJTN är det europeiska rättsväsendets främsta plattform för kunskapsutbyte inom en rad olika ämnesområden, särskilt unionsrätt. I mer än två decennier har EJTN har anordnat gränsöverskridande utbildningsverksamhet för nationella rättstillämpare och på så sätt bidragit till att öka kunskapen om unionens rättsordning.

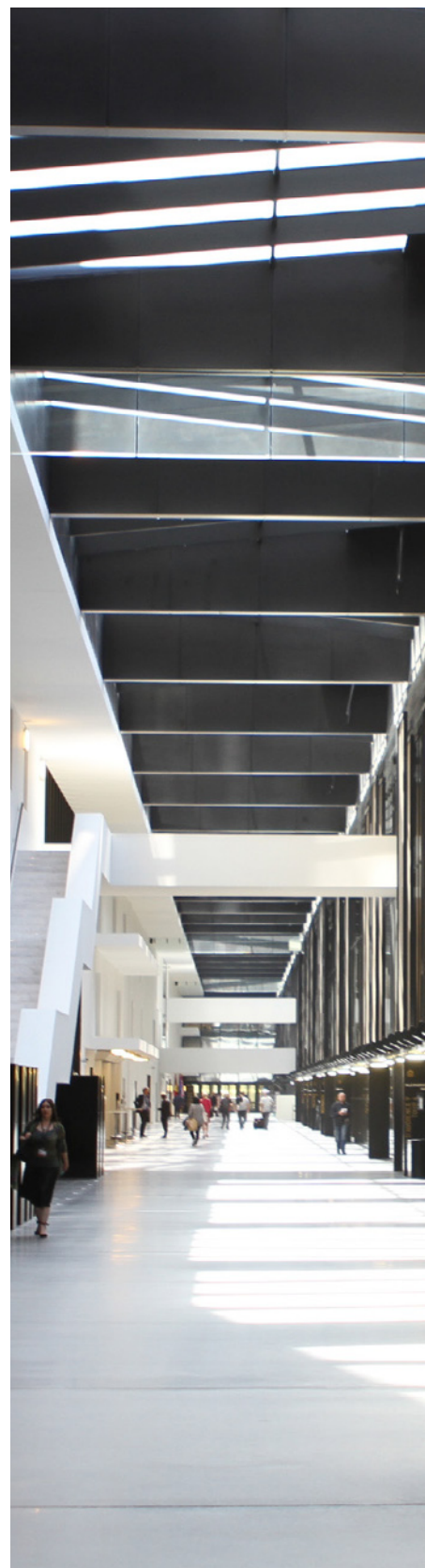
Det väletablerade samarbetet mellan EJTN och EU-domstolen omfattar bland annat årliga seminarier, studiebesök, konferenser och utbyte av utbildningsmaterial. Sedan år 2007 anordnar EJTN och EU-domstolen även långvarig praktik för nationella domare och åklagare, som erbjuds att under 6 eller 12 månader delta i det rättskipande arbetet i domarnas och generaladvokaternas kabinett. Praktikanterna ges en unik inblick i EU-domstolens arbetsmetoder och en möjlighet att verkligen fördjupa sina kunskaper i EU:s lagstiftning och förfaranden.

Detta framgångsrika och mångåriga partnerskap har positiva effekter på minst tre olika nivåer. På nationell nivå bidrar det till att de deltagande rättstillämparna kan fullgöra sina nationella skyldigheter när de återvänder till sina respektive hemländer med en bättre förståelse för den roll de spelar för unionsrättens tillämpning. För EU-domstolens del berikar närvaron av nationella domare och åklagare dess mångfald av rättstraditioner, som alltid har varit en av institutionens främsta kännetecken. I ett större sammanhang bidrar denna typ av samarbete till att främja dialogen mellan europeiska och nationella domare, vilket säkerställer en enhetlig tillämpning av unionsrätten i hela Europa.

För att stärka detta samarbete ytterligare kommer EU-domstolen även i framtiden att räkna med starkt stöd från Europaparlamentet och rådet inom ramen för [förordning \(EU\) 2021/693](#) om inrättande av programmet för rättsliga frågor. I detta sammanhang förlitar sig EU-domstolen också på Europeiska kommissionen, som i enlighet med sin arbetsordning ansvarar för genomförandet av programmet för rättsliga frågor och i sin strategi för europeisk rättslig utbildning 2021–2024 ([Meddelande COM\(2020\) 713](#)) erkänner EJTN:s "unika roll" för juridisk utbildning inom EU.

EU-domstolen är dessutom mån om att de nationella domare och åklagare som gör långvarig praktik företräder en geografisk balans, och att alla nationella rättskulturer representeras. EU-domstolen stöttar således medlemsstaternas initiativ för att öka medvetenheten om möjligheten att göra långvarig praktik vid institutionen, och engagerar sig för att förbättra informationsspridningen om denna möjlighet. EU-domstolens, medlemsstaternas och EJTN:s gemensamma ansträngningar är avsedda att främja samarbetet mellan de europeiska och nationella rättsvårdande myndigheterna, och belysa att de alla berikas av detta samarbete.

Den nära relationen med nationella domare har kännetecknat verksamheten vid EU-domstolen alltsedan den inrättades, och samarbetet med EJTN stärker avsevärt denna viktiga relation. Det ligger i allas intresse att fördjupa detta partnerskap eftersom det leder till så mycket mer än bara ökade kunskaper i unionsrätt – det bidrar nämligen till skapandet av en genuin europeisk rättskultur och till en sund kåranda bland europeiska domare, både på unionsnivå och på nationell nivå.

Domstolen och EJTN har därför beslutat sig för att ta **nya initiativ** till ett fördjupat samarbete, bland annat genom att öka antalet nationella domare som kan göra långvarig praktik vid domstolen. För detta ändamål planeras två typer av åtgärder. Den första syftar till att öka medvetenheten bland medlemsstaternas rättstillämpare om möjligheten att göra långvarig praktik vid domstolen, för att uppmåna fler att söka sådan praktik. Den andra typen av åtgärder syftar till att undanröja de språkliga svårigheter som kan hindra en kandidat från att genomföra praktik, genom att ställa den expertis och det undervisningsmaterial domstolen har utvecklat när det gäller språkutbildning till förfogande för EJTN.

Ingrid Derveaux

Generalsekreterare för EJTN

"EJTN är fast beslutet att främja en aktiv dialog mellan EU-domstolen och de nationella domstolarna, som också är unionens 'allmänna domstolar'. Vi är mycket glada över att EU-domstolen stöder detta arbete genom att vidta flera åtgärder för att ytterligare uppmuntra domare från unionens medlemsstater att delta i dess praktikprogram. Vi hoppas att även 2024 blir ett år då detta viktiga och fruktbara samarbete stärks!"

Diana-Daniela Popel

Domarpraktikant i domare Ineta Ziemeles kabinett

"Praktiken vid domstolen har varit ett fantastiskt tillfälle att få en inblick i hur institutionen fungerar, att fördjupa mina kunskaper i unionsrätt genom att delta i domstolens dagliga arbete och även att lära känna några utomordentligt skickliga jurister. Med tanke på den unika roll som de nationella domarna har för unionsrättens tillämpning kan jag varmt rekommendera detta praktikprogram till varje domare som är verksam vid någon av medlemsstaternas domstolar och som önskar en mycket berikande erfarenhet på såväl det yrkesmässiga som det personliga planet. Jag vill rikta ett innerligt tack till kabinettets personal för deras varma mottagande och deras tillmötesgående sätt, och inte minst till EJTN-teamet!"

| C Kontakter med allmänheten

16 819 besökare varav

4 555 yrkesverksamma jurister

Virtuella besökare **8 %**

2 095 besökare vid öppet hus

Distansbesök – ett utbildningsprojekt

Domstolen genomför detta [utbildningsprojekt](#) för att gymnasieelever i åldern 15–18 år ska få en inblick i verksamheten vid unionens rättskipande institution och förstå hur domstolens rättspraxis påverkar unionsmedborgarnas vardag. Projektet syftar till att öka medvetenheten om demokratiska värderingar och aktuella juridiska utmaningar bland unga gymnasieelever och deras lärare. År 2023 fick cirka **900 gymnasieelever** möjlighet att besöka domstolen inom ramen för detta projekt.

Kommunikationsdirektoratets pressansvariga, som är utbildade jurister, ansvarar för att förklara domar, beslut och förslag till avgöranden samt aktuella mål för journalister i medlemsstaterna och deras korrespondenter. De utarbetar pressmeddelanden för att i realtid informera journalister och yrkesverksamma jurister om domstolens och tribunalens avgöranden. De skickar även regelbundet ut informationsbrev om viktiga processuella och institutionella händelser, samt « snabb info » om mål som inte åtföljs av något pressmeddelande, till personer som framställt en sådan begäran till domstolens [press- och informationsavdelning](#). De tar också emot e-post och samtal från medborgarna.

2 814 pressmeddelanden

625 informationsbrev

547 "snabb info"

14 000 begäran om upplysningar
från allmänheten (telefonsamtal
och e-postmeddelanden)

Domstolen är aktiv på sociala medier genom sina två X-konton (ett på [franska](#) och ett på [engelska](#), samt sina [LinkedIn](#)- och [Mastodon](#)-konton. Antalet prenumeranter på dessa konton ökar stadigt, vilket vittnar om allmänhetens fortsatta intresse för och engagemang i institutionens arbete. Domstolen har även en [YouTube](#)-kanal med varierat audiovisuellt innehåll på de 24 officiella språken. Med hjälp av dessa videofilmer vill domstolen förklara för allmänheten hur dess rättspraxis påverkar medborgarnas vardag.

159 000 följare på X
+9 % jämfört med år 2022

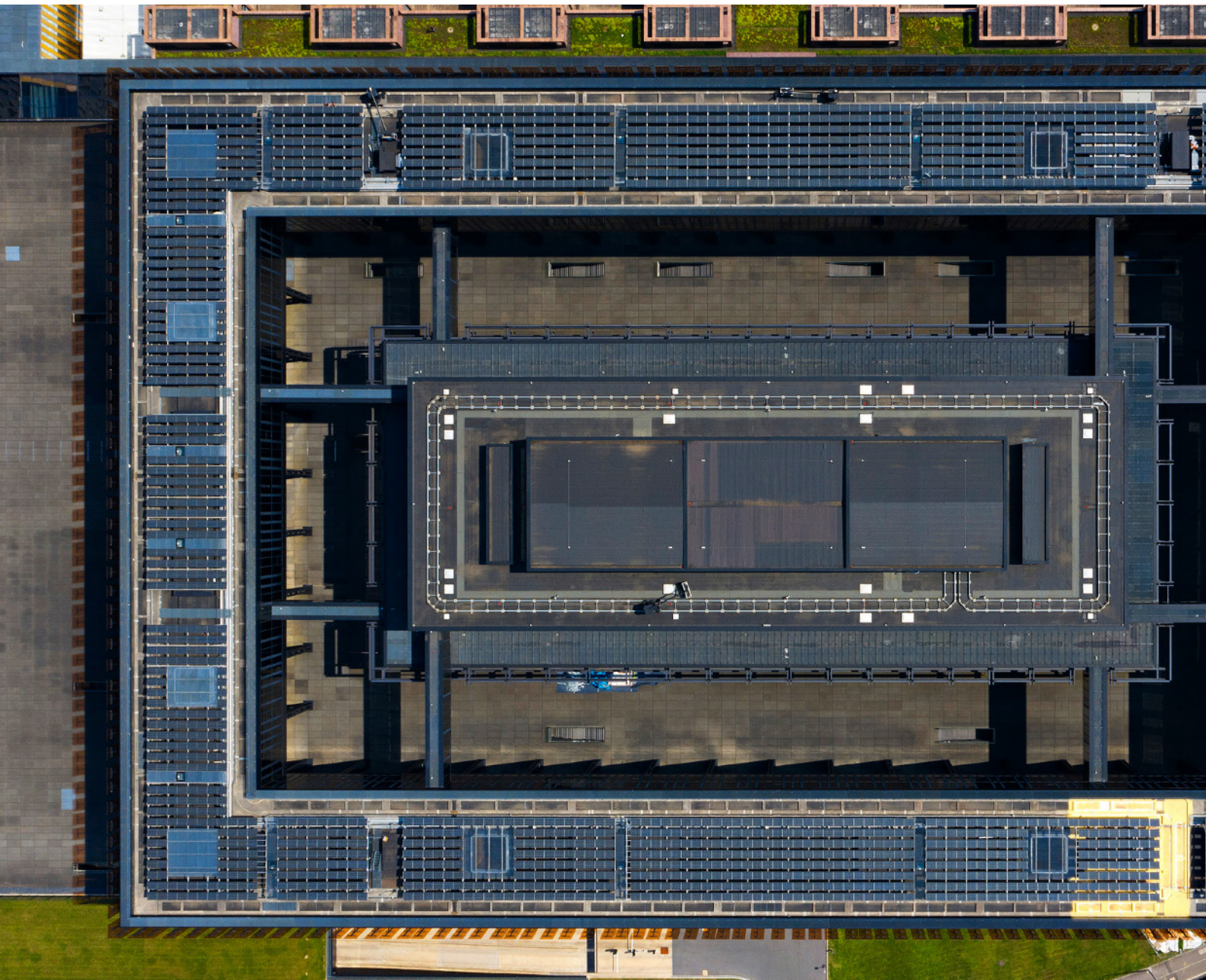
3 600 prenumeranter på
Mastodon

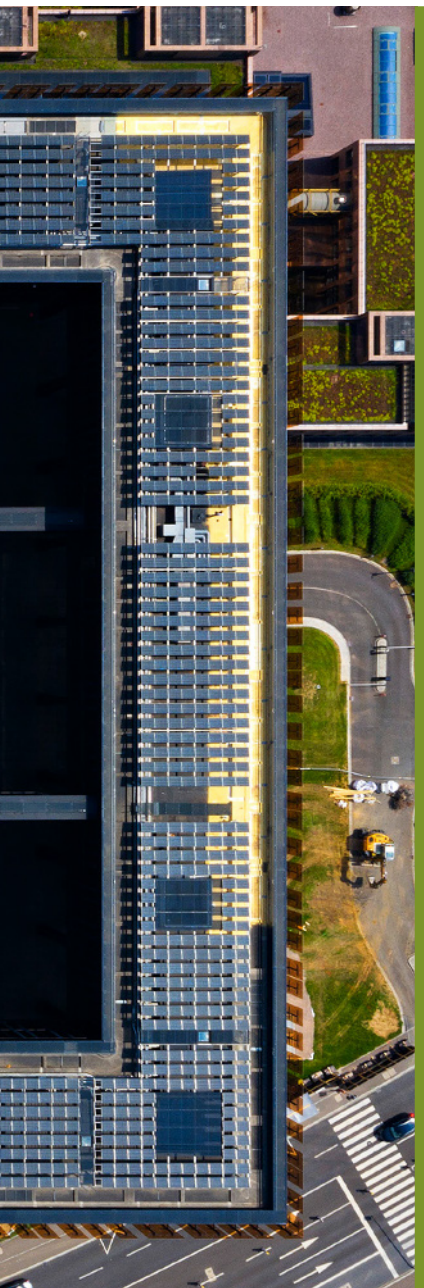

234 810 prenumeranter på
LinkedIn
+32 % jämfört med år 2022

21 000 prenumeranter och
253 000 visningar på
YouTube

4

En miljömedveten
institution

Domstolen har i många år bedrivit en ambitiös miljöpolicy, för att uppfylla de strängaste kraven i fråga om hållbar utveckling och respekt för naturresurser. Institutionens åtagande att främja miljövänliga metoder manifesteras sedan år 2016 i dess **EMAS**-certifiering (Eco-Management and Audit Scheme). Denna EU-reglerade certifiering tilldelas organisationer som uppfyller rigorösa krav i fråga om miljöpolicy, ansträngningar för miljöskydd och hållbara arbetsmetoder.

Under 2023 fortgick arbetet med att få användningen av plastflaskor att upphöra i domstolens lokaler. I det nya cateringavtalet förbjöds försäljning av vattenflaskor av plast. Domstolen fortsatte också att dela ut **återanvändbara flaskor** till personalen för att uppmuntra till användning av de **dricksvattenfontäner** som installerades under 2022.

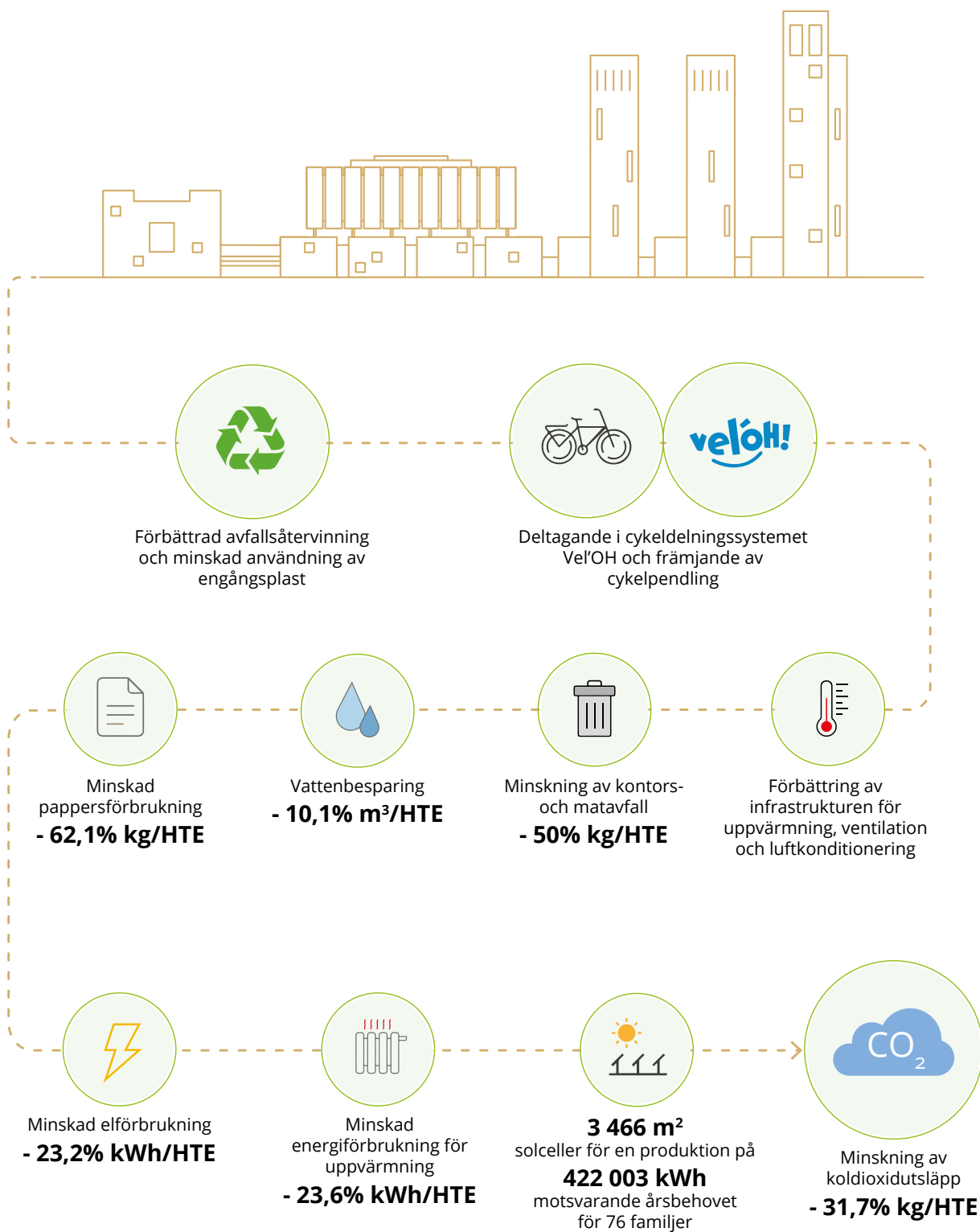
Energiförbrukningen har nu återgått till den nedåtgående trend som sågs före pandemin. Detta är ett resultat av att de särskilda ventilationsåtgärder som infördes på grund av covid-pandemin inte längre är i bruk och av att effektivare luftfilter installerats. Tack vare de extraordinära energibesparande åtgärder som vidtagits med anledning av kriget i Ukraina har domstolen avsevärt minskat sin energiförbrukning för el och uppvärmning.

För perioden 2022–2023 har domstolen fastställt kvantitativa mål för **pappersförbrukningen**. Under 2022 minskade användningen av kontorspapper (exklusive externa publikationer) med 54,1 procent jämfört med nivån före pandemin år 2019, en trend som hållit i sig under 2023 tack vare ändrade arbetsmetoder och den fortsatta digitaliseringen av förfaranden och handlingar. I september 2023 beslutade domstolen dessutom att begränsa antalet personliga skrivare till ett absolut minimum, för att spara energi, förbrukningsmaterial och papper, och därmed minska sitt koldioxidavtryck.

Heltidsekvivalenter (HTE) är en enhet som gör det möjligt att mäta yrkesverksamheten oberoende av skillnader vad gäller antalet arbetstimmar per vecka för varje anställd till följd av olika arbetstidsupplägg.

Miljöindikatorerna avseende vatten, avfall, papper och el är desamma som för år 2022. Förändringarna mäts i förhållande till år 2015, referensåret för EMAS-systemet.

5

Framtidsvisioner

Under 2004 **fick Europeiska unionen tio nya medlemsstater**, då Tjeckien, Estland, Cypern, Lettland, Litauen, Ungern, Malta, Polen, Slovenien och Slovakien bedyrade sin tilltro till det europeiska samarbetet. Två decennier senare firar vi, tillsammans med dessa medlemsstater, **20-årsdagen av deras anslutning**. Den största utvidgningen i unionens historia, både sett till befolkning och antal länder, vidgade våra vyer. Den gav unionens gemensamma rättsområde ett nytt ansikte, berikat med en ny kulturell och intellektuell mångfald. Den medförde också stora utmaningar för unionen, med tanke på den grad av integration som uppnåddes år 2004 å ena sidan, och den ekonomiska, historiska och språkliga mångfald de tio nya medlemsstaterna förde med sig, å den andra. Anslutningen har krävt stora ansträngningar från dessa medlemsstaters sida och en orubblig beslutsamhet att genomföra nödvändiga politiska, ekonomiska och rättsliga reformer. För domstolen resulterade de tio nya medlemsstaternas samtidiga anslutning till djupgående och bestående förändringar av arbetsmetoderna.

För att uppmärksamma årsdagen av denna historiska tilldragelse anordnar domstolen, i maj 2024, ett symposium med titeln "Domstolen firar 20-årsdagen av tio medlemsstaters anslutning till Europeiska unionen: en konstitutionell milstolpe för Europa", för att utvärdera de lärdomar som dragits av utvidgningen och stärkandet av den europeiska integrationen. Under detta symposium kommer fokus att riktas mot effekterna av 2004 års utvidgning, ur ett politiskt, rättsligt och ekonomiskt perspektiv, såväl för unionen som för de tio nya medlemsstaterna. Mer specifikt kommer tonvikt att läggas vid dessa medlemsstaters bidrag till utvecklingen av unionen som en "union av värderingar", det vill säga en union grundad på gemensamma värden som demokrati, rättsstaten, grundläggande rättigheter och respekt för minoriteter.

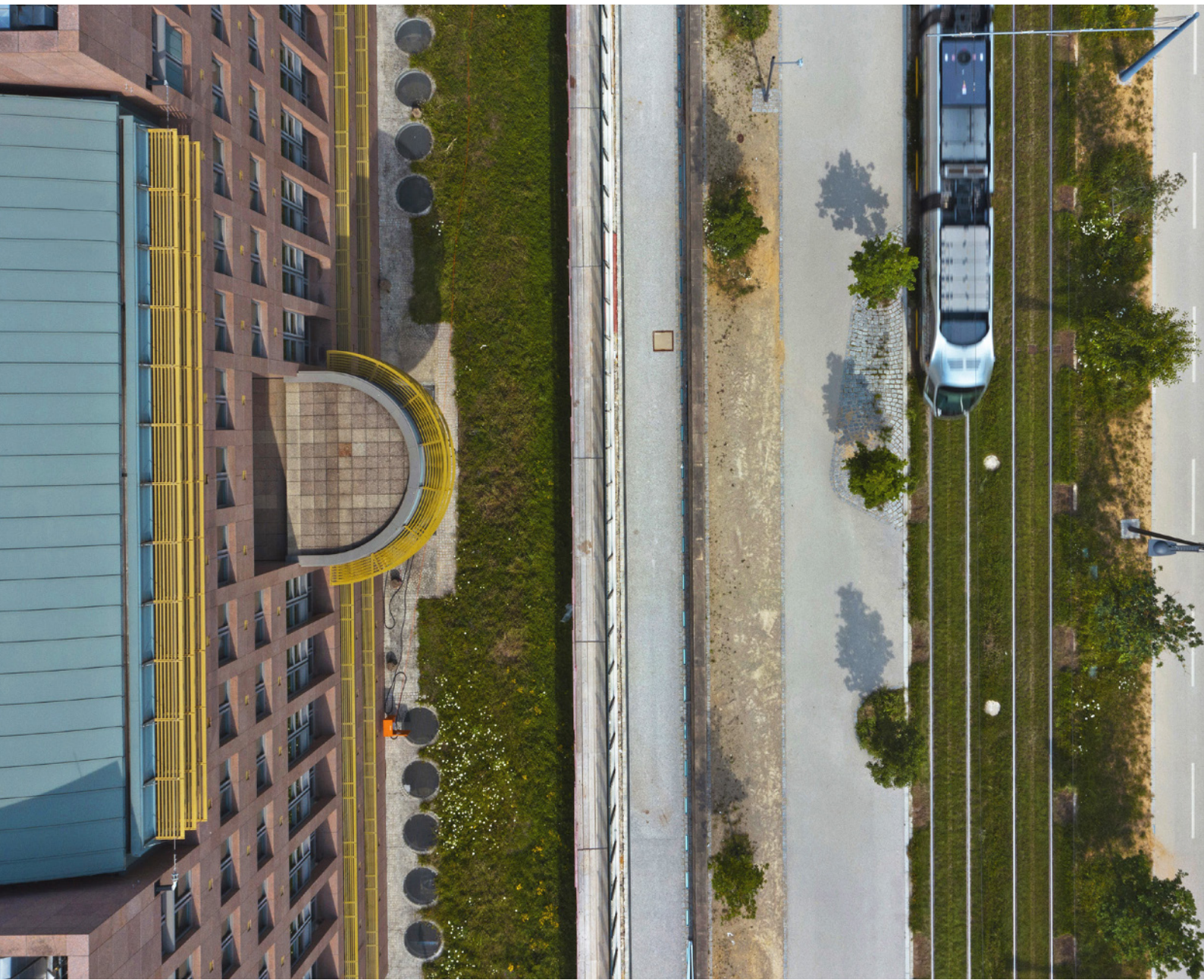
År 2024 blir också året då den politiska överenskommelse som nåddes år 2023 om en **partiell överföring**, från domstolen till tribunalen, **av behörigheten att meddela förhandsavgöranden** kommer att genomföras. Detta kommer bland annat att kräva ändringar av domstolens och tribunalens rättegångsregler, samt flertalet anpassningar av de båda instansernas arbetsmetoder och av institutionens dagliga verksamhet, inklusive omställningar av IT-systemen.

Samtidigt som institutionen fortsätter sin **digitala utveckling** anpassar den sig till nya utmaningar och kommande möjligheter, främst inom områdena artificiell intelligens och cybersäkerhet. Nya verktyg utvecklas och utforskas, i synnerhet sådana som bygger på artificiell intelligens, för att effektivisera arbetet vid de båda instanserna och därigenom optimera de rättsliga förfarandena. Användningen av dessa verktyg måste ske på ett sätt som garanterar en säker uppgiftshantering och samtidigt är förenligt med grundläggande rättigheter och etiska principer. [Förordning nr 2023/2841](#), som syftar till att uppnå en hög gemensam cybersäkerhetsnivå vid alla unionens institutioner, har en direkt inverkan på domstolens verksamhet och innebär bland annat att det ska inrättas en intern ram för hantering av cybersäkerhetsrisker, samt att effektiviteten av dessa åtgärder regelbundet ska utvärderas med beaktande av riskutvecklingen.

20
ÅR

6

Håll dig uppdaterad!

Använd sökmotorn för tillgång till domstolens och tribunalens praxis via webbplatsen Curia
curia.europa.eu

Följ rättspraxis och andra nyheter från domstolen

genom att ta del av **pressmeddelanden**

curia.europa.eu/jcms/PressReleases

genom att prenumerera på domstolens **RSS-flöde**

curia.europa.eu/jcms/RSS

genom att följa institutionens **X-konto**

[CourUEPresse](https://twitter.com/CourUEPresse) eller [EUCourtPress](https://twitter.com/EUCourtPress)

genom att följa institutionens **Mastodon-konto**

social.network.europa.eu/@Curia/

genom att följa **LinkedIn-kontot**

linkedin.com/company/european-court-of-justice

genom att ladda ner **appen CVRIA** för smarta telefoner och surfplattor

genom att ta del av domstolens **rättsfallssamling**

curia.europa.eu/jcms/EuropeanCourtReports

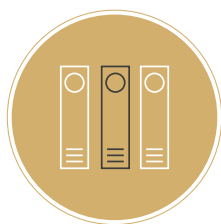
För ytterligare information om domstolens verksamhet

besök webbsidan för **Årsrapporten**

curia.europa.eu/jcms/AnnualReport

se domstolens videofilmer på **YouTube**

www.youtube.com/@CourtOfJusticeEU

Ta del av institutionens handlingar

De historiska arkiven

curia.europa.eu/jcms/archive

Administrativa handlingar

curia.europa.eu/jcms/documents

Besök EU-domstolen

Institutionen erbjuder grupper specifikt utformade **besöksprogram** utifrån deras intressen (möjlighet att närvara vid en förhandling, guidade besök av domstolens lokaler eller konstverk, studiebesök, besök på distans)

curia.europa.eu/jcms/visits

Genom ett **virtuellt besök** kan du även flyga över domstolens byggnader och komma in i dem, var du än befinner dig

curia.europa.eu/visit360

För upplysningar om institutionen

Använd **kontaktformuläret**

curia.europa.eu/jcms/contact

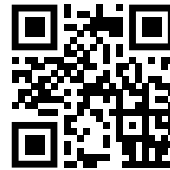
EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

Europeiska unionens domstol

L-2925 Luxembourg

tfn. +352 4303-1

curia.europa.eu

Färdigställd i februari 2024 / Uppgifter per den 31 december 2023

Layout: Europeiska unionens domstol / Direktoratet för kommunikation / Enheten för publikationer och elektroniska medier, 2024

Fotografier/illustrationer

Omslag: © Europeiska unionen

Sida 5, 6, 9-11, 13, 14, 19, 20, 22, 25, 26, 29, 30-32, 34-36, 39, 40, 41, 43, 49, 51, 52, 55, 58, 69, 73, 74, 76-103:
© Europeiska unionen

Sida 8, 11, 12, 15, 42, 46, 53-72: © shutterstock.com; 87: © European Judicial Training Network

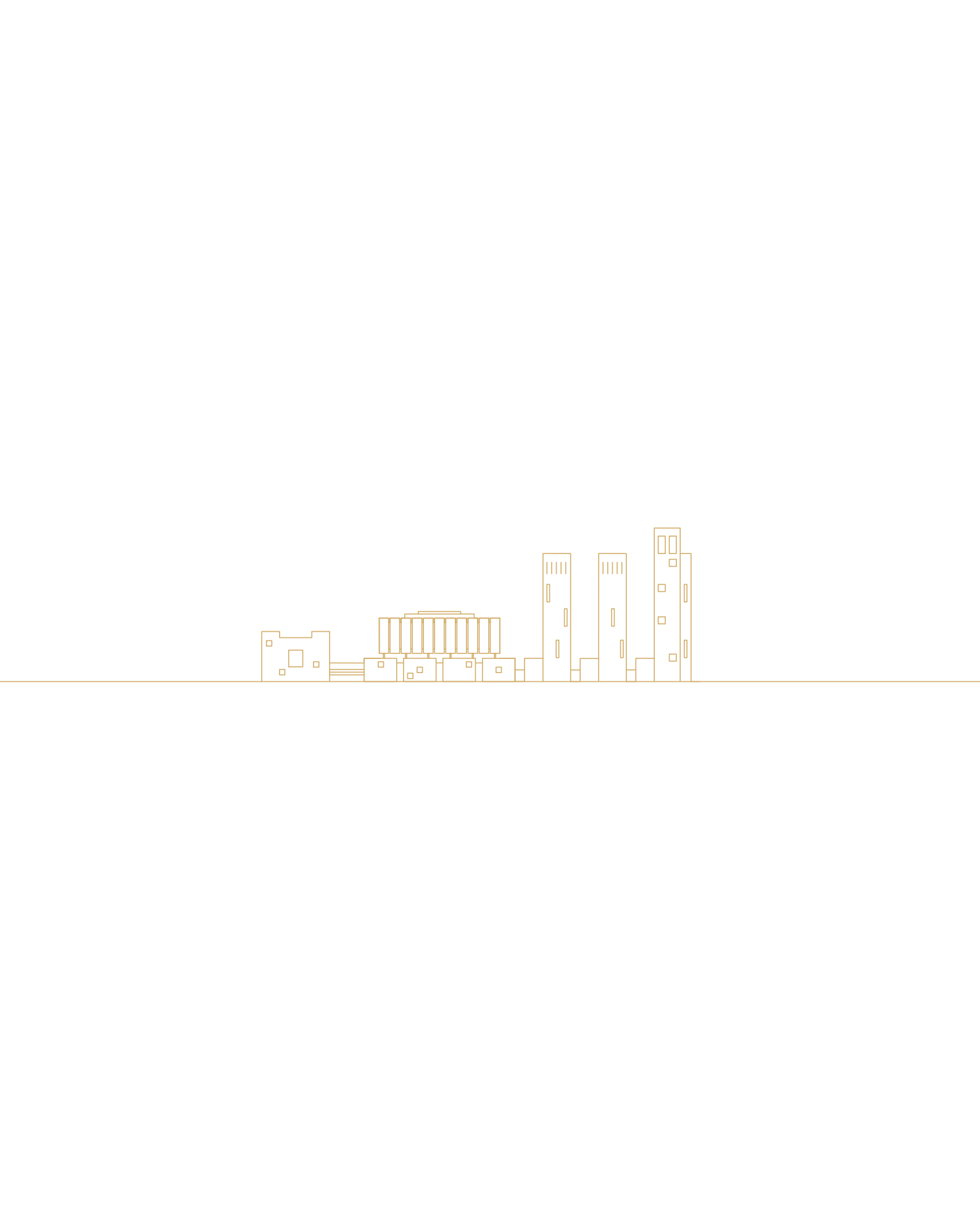
All användning eller återgivning av fotografier och andra handlingar till vilka Europeiska unionen inte innehar upphovsrätten är förbjuden utan upphovsrättsinnehavarens tillåtelse.

Varken Europeiska unionens domstol eller någon person som agerar för institutionens räkning ansvarar för användningen av ovanstående uppgifter.

Kopiering tillåten med angivande av källan.

© Europeiska unionen, 2024

EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

Direktoratet för kommunikation
Enheten för publikationer och elektroniska medier

